

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

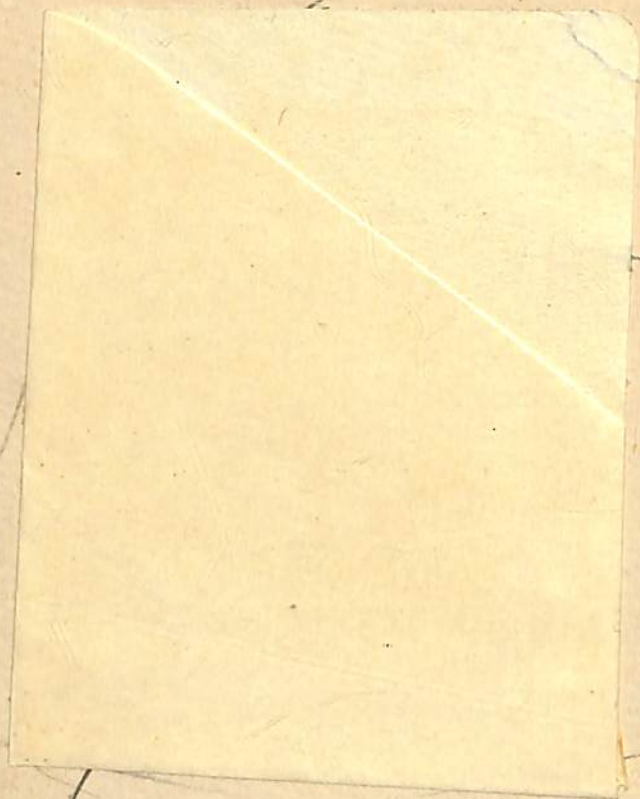
Adapt — remix, transform, and build upon the material

10775

1903

891.99

74-29

ՆԵՊՈՒԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԽԱՂԱՆԵԱՆՅԻ
ԵՐԳԵՐԸ

„ՇԻՐՎԱՆԻ“

ԻՄ ՓՈՔՐԻԿ ԳԻՐՔԸ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Վ. Ա. Ղ. Ա. Բ. Շ. Ա. Պ. Յ.

Տպարան Մայր Աթոռոյ Սբոյ Էջմիածնի

1903

891.99

խ-29

Կ. Վ. Ս.

ՉԵԽՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԽԱՂՊԱՆԵԱՆՅԻ ԵՐԳԵՐԸ

„Շ Ի Ր Վ Ա Ն Ի“

ԻՄ ՓՈՒԲՐԻԿ ԳԻՐԲԸ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Վ. Ա. Ղ. Ա. Բ. Շ. Ա. Պ. Շ.

Տպարան Մայր Արուսյացի Սրբոց Էջմիածնի

1903

18

Дозволено цензурою, 19 Декабря 1902 г. Тифлисъ.

35
42

15330-58

2003

*
* *

երցրու և կարգւն իմ փոքրիկ դերքը,
Ձեռքիդ վարդ ու նունուփար պիտի դառնայ,
Թէ աւելացել է քո ցաւն ու վէրքը,
Դիր ցաւերիդ վերայ ճար պիտի դառնայ:

Մի մարդ որ կողոպտէ, զրկէ ընկերին,
Նրանով պահպանէ իւր սրգիններին,
Նրա սրգիններն դուր չեն դալ Տէրին,
Նրանցից ինչ հայր ու մայր պիտի դառնայ:

Որո՞նք ցանկես, ցորենի հասկ չի դուրս դալ,
Թուզի ծառից փուշ ու տատասկ չի դուրս դալ,
Չար լեզուից՝ լաւ, բարի խօսք չի դուրս դալ,
Չարիցը ծնւոյր չար պիտի դառնայ:

Ծուռն պիտի դնա իւր ծունութիւնով,
Գործերն չի տանիլ իւր դիւրութիւնով
Անձն էլ կը խաւարէ իւր կուրութիւնով
Մեղքն մեղքի վերայ սար պիտի դառնայ:

Ղևոնդ, ծուռն թողնելով իւր լսածը,
Էլի պէտք է անէ իրա սասձը,
Դու միշտ յիշիր քո ստեղծող Աստուածը,
Մարմինդ հող՝ նշանդ քար պիտի դառնայ:

Ո՛Վ ՄՍՐԳ.

Վ մարդ թէ ընկել ես դու մեղքերի մէջ,

Մի ուշանար, շուտ ապաշխարող եղիր,
Քո դեզն կը գտնես սուրբ գրքերի մէջ,
Աշխատիր վերքերիդ դեղ ճարող եղիր:

Ստեղծողից խնդրիր մեղքիդ թողութիւն,
Առողջութիւն, և դործիդ յաջողութիւն,
Եղբայր, դու մի սիրիր երբէք գողութիւն,
Աշխատիր մեղքերէ դադարող եղիր:

Ուղիղ ճանապարհից երբէք մի ծուռիր,
Հարեանիդ, ընկերիդ հետ մի կռուիր,
Կեանքիդ խղճն, մեղքերի մէջ մի խրուիր,
Աշխատիր լաւ, բարի կեանք վարող եղիր:

Մեղութ, ժլատ, չար մարդկանցից հեռացիր,
Աղքատ, տնանկ, խեղճ որբերին տիրացիր,
Բարի, խելօք, լաւ մարդկանց ընկերացիր,
Աշխատիր բարի գործ կատարող եղիր:

Սիրելիս, մի լինիր երբէք շատ խօսող,
Կամ շատերին մատնող և շատ բամբասող,
Եղիր բարի խրատների շատ լսող,
Աշխատիր լսող և կատարող եղիր:

Ղևոնդ, այս է քեզանից իմ խնդերքը,
Որ չի կորցնես քո՝ բնական ձիրքը,
Գիշեր ցերեկ դու քո՝ այդ փոքրիկ գիրքը,
Աշխատիր խօսքերով զարդարող եղիր:

ՄԻ՛ ՊԱՐԾԵՆԱՔ.

Ի պարծենաք հազուստներով փառաւոր,
Չեղի ոչ մետաքսը ոչ շալ կը մնայ.

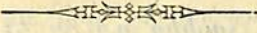
Այս աշխարհն ունայն է և անցաւոր,
Ոչ ցնծութիւն, և ոչ խնդալ կը մնայ:

Պատրաստուեցէք, թող ոչ ոյ չծուլանայ,
Ականջ արէք, թող ոչ ոյ չխուլանայ,
Կը գայ մի օր, ծնկներդ կը թուլանայ,
Ոչ զօրութիւն, ոչ ջան, ոչ հալ կը մնայ:

Մի օր էլ կը կանգնի դիտիդ հոգեհան,
Հոգիդ կառնի, քեզ կը թողնի անկենդան,
Դու կը գնաս, քեզ հետ էլ և ամեն բան,
Լաւութիւն, վատութիւն, սուրբ տալ կը մնայ:

Անիրաւ, աներկիւղ, անմիտ ագահը,
Ամեն օր փնտրում է իւր մարմնոյ շահը,
Շուտով մի օր վրա կը հասնի մահը,
Նորան էլ ոչ դովլաթ, ոչ մալ կը մնայ:

Ղևոնդ, դու պատրաստուիր, կը գայ քո հերթը,
Վերագ կը կարգացուի հոգոցի թերթը,
Քեզ կը դնեն խոնաւ ու խաւար բերդը,
Հող կը դառնաս, վրագ մի սալ կը մնայ:

ՄԻ ԾՈՒԼԱՆԱՐ.

Ի ծուլանար սրգեակի, շուտ ելիր սորի,
Արհեամ սիրէ, գործ սիրէ, ընկեր սիրէ,
Ուշ ու միտքդ տուր միշտ ժամի, աղօթքի,
Ժամաուն սիրէ, վանք սիրէ, պատկեր սիրէ:

Վերկաց շուտով դնա դու ուսումնարան,
Կարգն Աստուածաշունչ և Աւետարան,
Թէ ուղում ես օրհնէ քեզ ամեն բերան,
Վարժարան սիրէ, վարժապետ սիրէ ձեր սիրէ:

Էլ շատ մի ուշանար, բարձրացիր վեր կաց,
Տուն ու տեղիդ վերայ՝ իշխիր, և տէր կաց.
Քաջ-արի տղամարդ, խաղաղասէր կաց,
Հայրենիք սիրէ, եղբայր սիրէ հեր սիրէ:

Սիրելիս, աշխատիր սուրբ գրքեր սիրեր,
Կարգն սուրբ խօսքերն՝ սրտիդ մէջ գրիր.
Յուսով և հաւատով Տերօջը խնդրիր,
Յոյս սիրէ, հաւատ սիրէ, սէր սիրէ:

Ղևոնդ շատ սէր մի տուր հագուստին՝ փողին,
Յանկարծ կը հասնի մահ, կը դահւես հողին,
Նայիր բարձրին, միշտ փառք տուր Ստեղծողին,
Երկինք սիրէ, Աստուած սիրէ, Տէր սիրէ:

ՀՊԱՐՏ ՄԱՐԳՈՒՆ.

Վ մարդ չափից դուրս էլ մի հպարտանար,
Պճնուած թանկագին ալ ու առաւտում.
Աշխարհիս ապրանքով շատ մի պարծենար,
Ականջ արա խօսքիս, տես ինչ եմ ասում:

Այս ապրանքն միշտ այստեղ մնացող է,
Մարդը նրան թողնող և գնացող է,
Սկզբիցն հող էր, վերջն էլ հող է,
Ամեն օր չի մնալ թանկագին խասում:

Այս աշխարհն շատ օրեր է անցրել,
Շատ դիտուններ և կուրեր է անցրել.
Քեզ նման անթիւ հիւրեր է անցրել,
Դու վերջինն ես հիմա քեզ է սպասում:

Արձակ, լայնատարած, մեծ տեղեր ունի,
Տեսակ տեսակ ազգեր և ցեղեր ունի.
Շատ մարդիկ, քաղաքներ և գեղեր ունի,
Դատարարած պահած ամեն մի մասում:

Նա շատերին սրտում ճամբու է դնում,
Նրանց տեղը նոր հիւրեր է ընդունում.
Ամեն օր շարունակ դալիս են դնում,
Դեռ աւելանում է, որ չի պակասում:

Շատին էլ իւր կարմիր օրերից զրկում,
Բռնում ու յաւիտեան կորուստ է զրկում.
Ամենքին է տանջում, մէկին չէ փրկում,
Ոմանց էլ կենդանի կեանքն է վնասում:

Մեր կեանքն հինգ օր է, կէս մասն սե է,
Զկարծես մինչև վերջ կարմիր կը տեէ.
Զուր մի ընկնիր հպարտութեան հետեէ,
Երբեմն էլ գտնուիր ծանում և պասում:

Ղևոնդ, դու չես դառնալ խօսք կապող շայիր,
Դու քո իմացածն քեզ համար պահիր.
Այնպէս մարդու վերայ երբէք մի նայիր,
Որ հպարտ է, անձն միշտ վեր է դասում:

ԱՄԲԱՐԻՇՏ ՄԱՐԴՈՒՆ.

Մ՛ի մարդ, ամբարշտութիւնից փախիր, հեռացիր,
Ամբարշտութիւնը քո գլխիդ ցաւ կը դառնայ,
Սյդ բնութիւնը սրտիցդ հանիր, մոռացիր,
Թէ չէ՛ ամբողջ աշխարհին չաւ կը դառնայ:

Չար գործերի մէջ երբէք ուրախ մի լինիր,
Հեռացիր չարիցն, անվախ մի լինիր,
Ամբարիշտ, խռովարար, խարդախ մի լինիր,
Խռովութիւնը գլխիդ՝ կռիւ ու դաւ կդառնայ

Այս աշխարհը մէկ ալեկոծման ծով է,
Մարդիկ կուգան, կերթան, մնացողն ո՞վ է,
Ով մարդկանց հետ կուուէ, և միշտ խռովէ,
Նրան տատանուող ու խեղդող նաւ կդառնայ:

Աշխատիր մարդկանց հետ միշտ սիրով վարուիր,
Ամբարշտից, չարից միշտ հրաժարուիր,
Քո ստեղծողիդ հնազանդուիր, խոնարհուիր,
Կը յաջողվէ բանդ, և լաւ կը դառնայ:

Կը գան ու կանցնեն կենացդ օրեր,
Կը հինանայ աչքիդ՝ քո ամեն նօրեր,
Կը հանեն վրայիդ թանկագին շորեր,
Լաւ հագուստդ հինգ դադ՝ կտաւ կդառնայ:

Կը խաւարուի մի օր աչքիդ ամեն բան,
Կը մնաս վայր ընկած անշունչ անկենդան,
Քեզ կը տանեն և կը դնեն գերեզման,
Մարմինդ կը փախի, հող ու կաւ կը դառնայ:

Ղևոնդ, ով որ ամբարշտութեան մէջ կը լինի,
Դժոխքը նրան վառ ու անչէջ կը լինի,
Աշխարհս էլ կանցնի և վերջ կը լինի,
Նրա հողին սատանին գրաւ կը դառնայ:

Մ Ա Ր Դ Կ Ա Յ.

արդ կայ՝ եթէ նրան մի անգամ ասար,
Կը հասկանայ նա՛ հազար մի անգամ,
Մարդ կայ թէ ասես էլ մի անգամ հազար,
Կը հասկանայ էլի դժուար մի անգամ:

Մարդ կայ դիտնական ստացած մեծ ուսում,
Խաւարիցը հեռու ման կը դայ լուսում,
Շատ լուսմ է, կարճարօտ ու քիչ խօսում,
Ստացել է խելք ու յանճար մի անգամ:

Մարդ կայ որի շատ սիրած բանը փող է,
Սուտ-սուտ երգումներով միշտ մարդ խաբող է,
Փողով հողին ու հաւատը կը փոխէ
Եւ կը դառնայ կրակի պաշար մի անգամ:

Մարդ կայ չի բարկանալ միշտ կը համբերէ,
Ոխ չի պահել, իւր թշնամուն կը ներէ,
Որբին, խեղճին, կպահպանէ կը սիրէ,
Եւ կտանայ անուն պայծառ մի անգամ:

Մարդ կայ ինքն չի սիրի անել բարութիւն,
Այլօց էլ կը սովբեցնէ անել չարութիւն,
Չի ըմբռնիլ կեանք, մահ, ոչ էլ յարութիւն,
Նա վայր կընկնի վատ ու վատթար մի անգամ:

Մարդ կայ քանի որ կեանք ունի կենդան է,
Վատութեան փոխարէն լաւութիւն կանէ,
Իրա ունեցածից բաժին կը հանէ,
Կը կանաչէ ու կտայ բար մի անգամ:

Մարդ կայ սիրտը դարձրել է լեռ քարի,
Ուշ ու միտքն տուել չար ճանապարհի,
Յետ չի դառնում շատ ամիսներ ու տարի,
Նրա սիրտն մտել է չար մի անգամ:

Մարդ կայ մեղաւոր է, ունի շատ մեղքեր,
Ապաշխարում է միշտ՝ ցերեկ և գիշեր,
Քրիստոսն՝ ողորմած և մարդասէր,
Կը տայ նրա ցաւերին ճար մի անդամ:

Մարդ կայ Մարդու Որդուն արծաթով ծախեց,
Մասնեց, խաչեց և աշիւնով շաղախեց,
Կախազանի վերայ ինքն իրան կախեց,
Խեղդուեց ու գնաց խաւար մի անդամ:

Մարդ կայ մարդկանց՝ և աշխարհի Փրկիչ է,
Երկնքի և երկրի լոյս քարոզիչ է,
Օրէն հազար թէ փառք տանք նրան քիչ է,
Եկաւ ու խաչուեց մեզ համար մի անդամ:

Մարդ կայ՝ Ղևոնդ, մեղաւոր և յանցաւոր,
Ապաշխարիր դու էլ տեսնես մի լաւ օր,
Այս աշխարհը ունայն է և անցաւոր,
Կուրծքիդ վերայ կկանգնի քար մի անդամ:

Ա՛ն Ի՛նչ Ա՛նեմ ԵՄ.

անկարծ ձեռքիս միջից թե աւա թաւ,
Իմ թառլան թռչունս՝ ախ ի՛նչ անեմ ես,
Ուրախութիւնս փրատ սև արաւ դրաւ,
Քանդեց գլխիս տունս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

Օրս սեցուց, ինձի անճրագ թողեց,
Այրեց լեարդս, սրտուս կրակ թողեց,
Քանդեց տունս խաղառ՝ աւերակ թողեց,
Չնջեց իմ անունս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

Սիրտս լցուեց բարձրացաւ սաշի պէս,
Շատ կոշտացաւ կարծրացաւ քարի պէս,
Կեանքս մաշուեց, բարակացաւ լարի պէս,
Միջից կտորուեց սիւնս՝ ախ ի՛նչ անեմ ես:

Գիշեր ցերեկ սիրտս հայում մաշում եմ,
Ոչ ուտում, ոչ խմում և ոչ ճաշում եմ,
Մնհամբեր ճամբէքին ես միշտ աշում եմ,
Էլ չի տանում քունս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

Հասաւ ձմեռ, ես մի հասիկ մնացի,
Գարնանը անվարդ՝ անգառիկ մնացի,
Ամառը դլխաբաց՝ բոբիկ մնացի,
Խաւարուեց աշունս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

Արի աղանեակս, տես ո՞ւր եմ ապրում,
Առանց քեզ հոգեակս, ես զուր եմ ապրում,
Սիրտս միշտ լալիս է ախուր եմ ապրում,
Գնաց ուրախութիւնս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

Ղևոնդս թռչունիս լաւ ճանաչելով,
Չեմ դադարում երբէք՝ նրան կանչելով,
Նրա համար անձս՝ կեանքս տանջելով,
Յամբեցաւ արիւնս, ախ ի՛նչ անեմ ես:

ԽԱՐԵՐԱՅ ԱՇԽԱՐՀ ԳԳԱՐԹԱՊԱՏ.

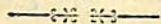
Վ խարերայ աշխարհ անաշգարադատ,
Քանի մարդ խարելով՝ գցար թրուիդ մեջ,
Ոչ լաւին լաւ ասար, և ոչ վատին վատ,
Շատ թացերին էլ այրեցիր չորիդ մեջ:

Մարդկանց կրակեցիր բարձրացաւ բոցն,
Չկտրեցիր նոցանից քո լաց ու կոծն,
Բաց անելով քո մութ ու խաւար ծոցն,
Բոլոր հանդիպողաց խեղդար հորիդ մէջ:

Ոմանց խաբելով մեղանշել թոյլ տուեցիր,
Որք մէկ տուն շինեց, դուն փուլ տուեցիր,
Որտեղ լաւ մարդ տեսար շուտ կուլ տուեցիր,
Ողջ արարած աշխարհ՝ առար փորիդ մէջ:

Դու շատերին քաղցրացնում ես դանձովդ,
Բռնում ու պինդ փաթաթում ես ցանցովդ,
Ուղածիդ պէս քշում ես քո սանձովդ,
Չգում մութ ու խաւար քո սև օրիդ մէջ:

Անհովիւ տեսնելով հովուեցիր հօտը,
Կամաց-կամաց, մէկ-մէկ, կտրեցիր սօը,
Այնպէս կորցրիր որ՝ չեկաւ հօտը,
Ղևոնդին էլ ձգեցիր խմորիդ մէջ:

Ա. Ն. Ի. Ր. Ա. Ի. Բ. Ա. Ղ. Գ.

Վի գու բազդ անիրաւ՝ և փոփոխական,
Այնչափ նեղանում եմ ես քո մի բանից.
Շատ յիմարներ դարձնում ես բանական,
Խելօքները շինում անբան անբանից:

Ում հետ հակառակուես, բանն կը ձախես,
Թանկ կեանք ու արևն էժան կը ծախես.
Բաներն կը խառնես և կը խարդախես,
Կը շինես աւարա ամենայն բանից:

Դու լաւ մարդկանց հետն միշտ թշնամի ես,
Կը գաս ու շուտ կանցնես, դատարկ քամի ես.

Դառն, թթու, տեսակ-տեսակ համի ես,
Անկարգ ու անկանոն՝ դուրս ես սահմանից:

Քեզ ո՞վ առաւ այդքան անիրաւ դառնաս,
Դործս շինելու տեղ՝ զլխիս ցաւ դառնաս.
Ի՞նչ կը լինի մի օր փոխուես լաւ դառնաս,
Ազատես ինձ և դուրս բերես՝ զնդանից:

Ամօթ քեզ որ այսքան ժամանակ քնար,
Ինձ դրիր բանտ՝ ոչ սպանար, ոչ հանար.
Քո այդ վատութիւնը քեզ էլ չի մնար,
Ձրկեցիր ինձ հայրենիքից և տանից:

Օտար տեղ էլ դու միշտ սև արիւր օրս,
Մաս-մաս կանէի քեզ, թէ պատեր զօրս,
Անխղճմտանք, գոնէ խղճն եղբօրս,
Ո՛չ խեր տեսնես դու ահեղ դատաստանից:

Շատ մարդկանց ծանօթ ես, գիտեն անունդ,
Եթէ տեղդ գտնեն, կը քանդեն տունդ,
Խաչպանեանցս ասում եմ բնութիւնդ,
Հող չէ, թէկուզ նեղանաս էլ ինձանից:

(Նամակ իմ սիրելի հայր Յարութիւն Խաչպանեանցին,
Սաղիան գիւղի ամուսէր)

ախ քանի խօսքս գրում եմ կարճարօտ,
Մի վախենար հայր իմ կը ջանամ կը դամ.
Մնացել եմ քեզ ու հայրենիքիս կարօտ,
Քիչ տկար եմ, թէ առողջանամ կը դամ,

Հասցէ նամակս իմ հարազատ եղբօրս,
 Կարգն մխիթարէ իմ ծերուկ հօրս,
 Ինձանից շատ բարև քոյրերիս, մօրս,
 Ձեր որպիսութիւնն թէ իմանամ կը դամ:

Այս բոսկէս ես անկողնում պարկած եմ,
 Խելագարի պէս՝ ձեռ ու սոս պար կածեմ,
 Թէ ժողովեմ այս ցաւն մի պարկ ածեմ,
 Աստուծով անկողնից վեր կենամ կը դամ:

Սրտով ցանկանում եմ քո ձեռն պագնեմ,
 Ուրախ լեր հայր, ես քո պարծանք ու թնօղն եմ,
 Անկողնից վեր կենամ շորերս հագնեմ,
 Թէ ինձ առողջ տեսնեմ՝ ուրախանամ, կը դամ:

Գիշեր ցերեկ մահը իմ առաջին էր,
 Նոր ցաւեր ստացայ, մտացայ հիւներ,
 Անկարելի բան է, այդ պէտք է լինէր,
 Այս ցաւերից եթէ աչք բանամ կը դամ:

Յուսով եմ դեռ հօգիս չառած հոգեհան,
 Էլ յետ արժանանամ ես մանեմ Սաղիան,
 Այնտեղ պիտի թողնեմ իմ վերջին նշան,
 Միայն ուրախանամ, լիանամ կը դամ:

Իմ նամակիս մի պատասխան գրեցէք,
 Մէկ ուրախ լուր, կամ մի նոր բան գրեցէք,
 Սերտ բարեկամք ինչպէս որ կան՝ գրեցէք,
 Ձեզանից մէկ նամակ ստանամ կը դամ:

Խնդրում եմ միամտութեան մասին,
 Որպիսութիւն գրեցէք մեր տան մասին,
 Ես էլ շուտով կամ դատկին, կամ պասին,
 Սուրբ Յարութեան թէ արժանանամ կը դամ:

Հօրեղբօրս որդի ներսէսին ևս,
 Չմտանաք յիշել իմ շատ բարևս,
 Ասէք որ սաստիկ հիւանդ եմ դեռ ևս,
 Այս ցաւովը թէ չմահանամ կը դամ:

Թէ գրելու լինեմ, ցաւերս շատ են,
 Գործերս ողջ թերի և անհաստատ են,
 Բժիշկը եթէ ինձ այս ցաւից աղատեն,
 Ուժ ստանամ մի քիչ զօրանամ, կը դամ:

Հաղար իննը հարիւր՝ ամիսն յուլիս,
 Նամակս գրեցի ի քաղաքն Թիֆլիս,
 Բարի ճանապարհն բացուի առաջիս,
 Մինչև դարուն եթէ ողջ մնամ, կը դամ:

Մնամ նուստ ծառայ քո որդի Ղևանդ,
 Իմ հայրիկիս միշտ խոնարհ և հնազանդ,
 Քո կարօտով մնում եմ պառկած հիւանդ,
 Ազօթիւր բժշկուեմ, լաւանամ՝ կը դամ:

* * *

տեղծել է Հայ ինձ Աստուած,
 Մեղաւոր եմ վնջ ինձ Աստուած,
 Այս դարդն տանել չեմ կարող,
 Շուտով մի մահ տայ ինձ Աստուած:

Յուսով լի հաղոր ջանս,
 Մահուան է յօժար ջանս,
 Տէր իմ, կամ կեանք պարգևիր,
 Կամ թէ շուտով մն ջանս:

Ղ Օ Շ Մ Ա Յ .

տեղծողից յուսով խնդրում եմ մի բան,
Յոյս ունեմ խնդիրքս չմնայ անկատար.
Հոգս ու ցաւի ձեռից դառել եմ անբան,
Յուսամ որ Աստուած կտայ ինձ դադար:

Գիշեր ցերեկ նեղութիւն ու տանջանքը,
Կէս են արել ու մաշել են իմ կեանքը.
Յոյս ունեմ որ լսի իմ աղաչանքը՝
Նա՛ որ միայն ողորմած է և արդար:

Նա է միայն մեղաւորաց ներողը,
Նրանց սրտին ուրախութիւն բերողը.
Նրան յոյս կապողն ու համբերողը,
Մինչև վերջը չի մնալ անմխիթար:

Սիրտս լի ցաւերով մէկը միւսից վատ,
Չարչարում են ինձի և տանջում են շատ.
Ո՛վ մարգասէր Փրկիչ՝ աշխարհիս մի հատ,
Խեղճ Ղևոնդիս ցաւին հասցրու մէկ ճար:

Ե Ր Գ .

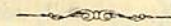
մեն անգամ երբ յիշեմ իմ երկիրը,
Հառաչելով պիտի անլս քաշեմ լացեմ,
Եւ երգելով իմ սրտաշարժ երգերը,
Աղի արտասուքով աչքերս թացեմ:

Մտածում եմ, հառաչանքներ արձակում,
Արդեօք կլինի ինձ պէս անբաղդ արարած,

Թռչունի պէս փակուած տխուր վանդակում,
Խոնաւ ու մութ բանտի մէջ եմ բանտարկուած:

Տանջում է ինձի միշտ իմ խղճմտանքը,
Մի վայրկեան դո՛նէ չէ տալիս դադար,
Խաւարում է օրս, մթնում իմ կեանքը,
Ա՛խ եմ քաշում և հառաչում անդադար:

Դառն արտասուքը խեղդում է ինձի,
Վայր ձգում ցաւադար հիւանդի նման.
Յաւն դորանալով՝ յաղթում է ինձի,
Արդեօք կո՞յ մի օտար Ղևոնդի նման:

ՔԱՐԱՄԻ (կամ դօւմայ).

Լմ՛ պարտիզում որ տնկեցի շատ ծառեր,
Չտեսայ նրանից ես մի բար անդամ,
Ում նուշ տուի, տուաւ ինձ քփրանք, քարեր,
Որ ինձնից չէր լսել մէկ յիմար անգամ:

Տեարակ ուզողին տուի և իմ գրքերը,
Կարեացս չափ դարմանեցի վէրքերը.
Լուանալով ինձնից նա իւր ձեռքերը,
Յոյց չտուեց ինձ մի՛ գրչածայր անգամ:

Այնպէս մարդուց կրեցի ես վնասը,
Որից չխնայեցի իմ բաժին մասը.
Որն որ ինձանից ամենապակասը,
Լաւութիւն էր տեսել մի հաղար անգամ:

18330-58 (35 42)

Անունս Ղևոնդ է ես Շիրվանեցի,
Եօթը տարի օտար երկրում բանեցի,
Ում պարտիզում վարդ, մանուշակ ցանեցի,
Տեղն՝ չտեսայ մի սուսամբար անդամ:

Ա Չ Ք Ի Լ Ո Յ Ա.

Հքի լոյս, [ասեցի քեզ՝ իմ արած ջանքը,
էս եմ անում, էս եմ անում, էս,
Ասեցի և քո մասին իմ քաղցր կեանքը՝
Կէս եմ անում, կէս եմ անում կէս:

Քանի անգամ քեզ նամակներ գրեցի,
Փորձանքներից քեզ զգուշացրեցի.
Անուն ու պատիւդ բարձրացրեցի,
Չես իմանում, չես իմանում, չես:

Մարդկերանցով լիքն է երկիր, աշխարհ լայն,
Ամենքն իրանց համար, ես ինչ կանեմ այն.
Ողջակէզ և մատաղ իմ անձս միայն՝
Քեզ եմ անում, քեզ եմ անում քեզ:

Խաւարեցրիր դու իմ կարմիր արևը,
Ամօթալի թողիր մարդկանց առջևը.
Կարմիրը դուրս՝ քեզի համար ես սեր՝
Ներս եմ անում, ներս եմ անում ներս:

Չինայելով ես քեզանից իմ անձս,
Չոհեցի, փչացրի նաև իմ գանձս,
Իմացիր այս բանը՝ ես Խաչպանեանցս՝
Ես եմ անում, ես եմ անում ես:

Գ Ո Ի Բ Է Ի Գ.

Ոչոր արարած աշխարհի՛
Լոյսն արևելքէն կը ծագէ,
Սիրան շատ բաներ կը խորհի,
Բուն բանը խելքէն կը ծագէ:

Մտքի յոյժ ազատութիւնը,
Կընդարձակէ գիտութիւնը.
Բնական վարպետութիւնը՝
Մարդու սուր մտքէն կը ծագէ:

Ով պահէ նախնեաց սուրբ վարքը,
Նա կը մտնէ մարդկանց շարքը.
Մարդուս պատիւն ու փառքը,
Իրա սուրբ վարքէն կը ծագէ:

Հողւով անբիծ անարատը,
Կընդունէ հարանց խրատը.
Բարի գործոց բուն արմատը՝
Ղևոնդ սուրբ գրքէն կը ծագէ:

Ս Ի Բ Ո Յ Ե Բ Գ.

է կը սիրես դու քո եղբոր արևը,
Արի ինձ մի տանջիր, ով նազելի կոյս.
Մի կտրիր մեր քաղցր սիրոյ բարևը,
Քեզ եմ ապաւինել իմ կեանք և իմ յոյս,
Ով իմ հոտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

Քո սիրովը իմ սիրաս էլ վառուեցաւ,
Կրակ ընկաւ սրտիս մէջն այրուեցաւ.

Ուշ ու միտքս, խելքս գլխէս տարուեցաւ,
Իմ ցաւիս ճար անէ միայն Տէր Յիսուս,
Ով իմ հօտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

Քո անունդ տեորակիս մէջ գրել եմ,
Քաղցր կեանքս սիրոյդ ճամփին գրել եմ,
Ամեն տեղից սիրտ ու յոյսս կտրել եմ,
Միայն քեզնով պէտք է տեսնեմ ես էլ լոյս,
Ով իմ հօտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

Սրի մտնենք մենք մարդկութեան ասպարէզ,
Կնանք ման գանք կանաչ խոտեր ու պարտէզ,
Հագել ես նուրբ դեղին ծիրանի բեհէզ
Կը խնդրեմ ինձանից չտաս խաբս ու խոյս,
Ով իմ հօտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

Քո սէրն ինձ արաւ քեզի հպատակ,
Յուսամ քեզնով կատարուի իմ նպատակ,
Վաղ մի սպանիր ինձ անիր նահատակ,
Անմուրազ մի թաղիր ինձ խեղճ եղիկելոյս,
Ով իմ հօտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

Մնեալ տեղս է Շիրվան, անունս Ղևանդ,
Քո սիրովը զարկուած, պառկած եմ հիւանդ,
Թէ գաս ինձ տեսութեան, լինես հնազանդ,
Կընդունեմ քեզ ինչպէս իմ գոյդ աչքի լոյս,
Ով իմ հօտով ծաղիկ և անթառամ բոյս:

* * *

Օթը տարի անձիս չեմ ընդունել շահ,
Ընդունէի ես էլ փող կունենայի.
Ոչ գրկել եմ, և ոչ ձևացել ագահ,
Չեմ ծառայել փողի և մամոնայի:

Ով բաժ է ճշմարտութեան արմատից,
Կը հանէ մաս բաժին քչից կամ շատից,
Ունեցածը խեղճերից և աղքատից,
Նա ոչ կը թագցնի, ոչ կը խնայի:

Բարի դորձերի մէջ սէր ունենալը,
Չէ միայն սպիտակ հեր ունենալը.
Ողորմած սիրտ՝ առատ ձեռ ունենալը,
Ոչ մեծի կը նայի, ոչ երեխայի:

Բարեհոգի մարդն միշտ ողորմած է,
Որանց մի խեղճ տեսնէ սիրտն կը լացէ,
Կը խղճայ, իւր՝ առատ ձեռն կը բացէ,
Կուրախացնէ սիրտն, նաև կը շահի:

Ղևանդ, կուզես ժլատ մարդուց հարցնել,
Չի լինիլ նրան ուղիղ ճամբու դարձնել,
Նա գիտէ իւր սիրտն կծկիլ քարցնել,
Ոչ խեղճ կը ճանաչի և ոչ կը նայի:

Պ Ա Ն Դ Խ Տ Ի Կ Ե Ա Ն Ք Ի Ց .

Սիրելիք ոչ որ պանդուխտ չլինի,
Սիրտ կը քանդէ հառաչանքն պանդխտի.
Ինչեր ցերեկ տխուր տրտում կը լինի,
Կը տանջուի, կմաշուի կեանքն պանդխտի:

Պանդուխտը ուր գիմէ մի տեղ չի գտնիլ,
Ոչ մի բան իւր ուզած համեղ չի գտնիլ.
Իւր վէրքերին դարման ու գեղ չի գտնիլ,
Չուր տեղը կանցնի ջանքն պանդխտի:

Անշէջ է պանդխտի ցաւ ու կրակը,
 Հայրենիքի հողն է միակ փափաղը.
 Յիշերով իրա ուխտ ու նպատակը,
 Կը տանջէ միշտ խղճմտանքն պանդխտի:

Պանդխտի շարժումները կամաց կը լինի,
 Սիրտը բարակ, և ձեռքը բաց կը լինի.
 Ա՛խ կը քաշէ և իսկոյն լաց կը լինի,
 Կարճ կը լինի համբերանքն պանդխտի:

Կերած հացը ցամաք ու չոր կը լինի,
 Խմած ջուրը անհամ և չօր կը լինի.
 Սիրտն լիքը, աչքն պղտոր կը լինի,
 Երկինք կերնէ աղերսանքն պանդխտի:

Եղբայր չունի, գնա սիրտը բաց անի.
 Սրտի ցաւը եղբօրը իմաց անի.
 Ամբողջ օրը կուզէ սուգ ու լաց անի,
 Սուգ ու լացն է զբօսանքն պանդխտի:

Նշովք կը կարգայ օտարութեան վերայ,
 Նայելով ապրուստի՝ դրութեան վերայ.
 Կը մտածէ միշտ հայրենեաց, տան վերայ,
 Զուր կը կորի աշխատանքն պանդխտի:

Կը հառաչի, կը արտասուի կը լացի,
 Անկողինը արտասուքով կը թացի.
 Ո՞ւմ գնայ աղաչի, ո՞ւմ դուռը բացի,
 Ո՞վ կը լսի աղաչանքն պանդխտի:

Հիւանդանոց վրէն կը ծածկեն դուռը.
 Դռնովը չեն մտնիլ ծնողքը, քոյրը.
 Սրտով կը ցանկանայ եղբօր համբոյրը,
 Շատ դժուար է հանգամանքն պանդխտի:

Մէկը չի լինի գնա հարցնի հալը,
 Գիշեր ցերեկ հառաչանքն ու լալը.
 Սև քարից դուրս կը գայ բախտ ու իղբալը,
 Զի վերջանալ տառապանքն պանդխտի:

Թէ մեռնի՝ մայր չունի անէ լաց ու սուգ,
 Գոյր չկայ որ վրէն թափէ արտասուք,
 Եղբայր չկայ դադաղին տայ զարդ ու զուգ,
 Աննշան է գերեզմանքն պանդխտի:

Ա՛խ, պանդխտութիւնը շատ դժուար բռն է,
 Հայրենիքը քաղցր հանգստարան է.
 Անոնք խնդրիլ Տէրից որ մի ճար անէ,
 Էլ երկար չքաշես կեանքն պանդխտի:

Ա.Յ ՔԵԶ ՕՐԻՆԱԿ.

(Դօշամայ)

Կհասկացող մարդուն թէ շանես պատիւ,
 Եւ գլխին էլ դնես գոհաշաղաղք թագ,
 Կամ դափնեայ պսակ,
 Շուտով ինքն իրան կանի անպատիւ,
 Եւ գլխի պսակն էլ կտայ ոտի տակ.
 Կը մնայ անգրակ:

Նա չի ջոկում արդէն իրա լաւն ու վատ,
 Եւ չի էլ հասկանալ լաւ խօսք ու խրատ.
 Ինչպէս քարէ արձան, կամ անզգայ պատ,
 Զի լսի խօսքերիդ անթիւ անքանակ,
 Ոչ մի ժամանակ:

Ով նրան ընդունի մարդու տեղ դնի,
 Ցաւ ու դարդին դարման անի դեղ դնի,

Պիտի նա յետ դառնայ վրէն մեղ դնի,
Խօսի դառը, թթու, անհամ անտեղեակ,
Եւ բոլորովին խակ:

Թէ նրան շատ պատուես, լաւութիւն անես
Ձեռքից բռնես դառը վիճակից հանես,
Այնպէս կանէ դու ինքդ կը փոշմանես,
Եւ կտաս քո գլխիդ՝ երեսիդ ապտակ,
Երկար ու բարակ:

Թէ բերես նրան տաս քաղցր մեղր ու իւղ,
Կը կարծէ իրանից կրում ես երկիւղ,
Ոտն կգնի առաջ անվախ, աներկիւղ,
Կը կանգնի քո գիմաց՝ հպարտ, համարձակ,
Կը խօսի դարտակ:

Նրա լեզուն դառը սոխ ու սխտոր է,
Իսկոյն մարդու արիւնն կը պղտորէ,
Լաւութեան տեղ ոտիդ տակը կը փորէ,
Յետ կգառնայ կը կանգնի քեզ հակառակ,
Կանի խայտառակ:

Արած լաւութիւնդ նա կը կորցնի,
Բաւական չէ՛ էլի քեզ հետ գործ ունի,
Ուրախութիւնդ տխրութեան կը դարձնի,
Կը խանգարէ քո գործերն շարունակ,
Ճիշտ ու անկատակ:

Այդպէս մարդը չի ճանաչիլ իւր Տէրին,
Կը անպատուէ մեծին, փոքրին և ծերին,
Կը հայհոյէ ծնողաց և իւր մեծերին,
Կը մոռանայ իւր ազգանուն, յիշատակ,
Նաև հօր կտակ:

Թէ ընկար նրա հետ ընութիւնն տեսար,
Նոյն ժամին կլինես նրանից բեզար,
Թէ լաւութիւն անես օրէն մի հազար,
Նեղ օրերում քեզի կը թողնէ մենակ,
Սենեակումդ փակ:

Նա ինքն էլ չի իմանալ իւր դարդը,
Նրա համար միշտ սարքուկ է թակարդը,
Ձի հասկանալ սոխակ, չի ջոկիլ վարդը,
Ձի ունենալ սրտում ոչ ուխտ, ոչ փափագ,
Եւ ոչ նպատակ:

Ով որ մի տեղ նրա հետ ընկերանայ,
Շատ ցաւերի վշտերի կը տիրանայ,
Դեռ իւր մատաղ կեանքում շուտ կծերանայ,
Մազերն կգառնայ ձիւնի պէս սպիտակ,
Բոլորովին ճերմակ:

Մի մարդու՝ որ ընկերն լաւ ընկեր չէ,
Արդէն նրա համար աշխարհը վերջ է,
Այս կեանքումը նա վառ դժոխքի մէջ է,
Որովհետև ընկեր ունի անառակ,
Ընկել է կրակ:

Այդպէս մարդը մարդկութեան միշտ անհաս է,
Մարդկային ազգութեան դա միշտ վնաս է,
Դառնախօս է, լաւ խօսալուց միշտ պաս է,
Պիտի դառնայ վերջն գող և աւազակ,
Ազգին հակառակ:

Ոչ բան հասկացող է և ոչ յիմար է,
Մարմնի աչքերն վառ՝ մտքով խաւար է,
Վերջապէս չգիտեմ մարդ թէ տաւար է,
Նրա համար ողջ մէկ է կամ սեր կամ կարագ,
Կամ խոտ հասարակ:

Գիշեր, ցերեկ, երեկոյ և առաւօտ,
Ձէ խրատուել և մեծացել մարդու մօտ,
Չունի ոչ մարդկութիւն, ոչ մարդկութեան հոտ,
Անզգայ է, չի զգալ վարդ, մանուշակ,
Սիրահար սոխակ:

Երբ նա իւր վատ արարմունքն տարած է,
 Ինքն իւր գլխին ամեն բան կատարած է,
 Պատճառն շատ անիրաւութիւնն արած է,
 Եթէ չապաշխարէ, վայր կընկնի յատակ,
 Կը մնայ ոտքի տակ:

Ինչ մարդ որ չպահէ իրա պատիւը,
 Չի պակսիլ նրանից դաւ ու կռիւր,
 Մի օր կը վերջանայ նորա հաշիւը,
 Գլխին կկտորուի գաւազան, մահակ,
 Եւ կուտի շատ թակ:

Վերջն ամեն տեղից կը կտրուի ոսն,
 Ընկեր և հարեան չեն գնալ մօտն,
 Կը տարածէ իւր վատ դարչելի հոտն,
 Մի օր էլ ինքն իրան կը խփէ գանակ,
 Եւ կլինի սատակ:

Մարդկանց միջին՝ մարդկութիւնը մարդն ունի,
 Ծաղկանց միջին՝ անուշ հոտը վարդն ունի,
 Ամեն մարդ իւր բնութիւնն ու դարդն ունի,
 Արարած աշխարհը լայն և ընդարձակ,
 Մարդիկ կան տեսակ-տեսակ:

Վատ մարդուն փորձով կարող ես ճանաչիլ,
 Նա Տէրից չի վախիլ, մարդուց ամաչիլ,
 Մի համարձակուիք նրան՝ նեղ օրում կանչիլ,
 Կը գայ կղարձնէ քեզ՝ իրան հպատակ,
 Կանի նահատակ:

Քո թանգ կեանքդ էժան գնով մի ծախիր,
 Այդպիսիներից հեռու կենալ յաճախիր,
 Անհասկացող մարդուց հեռացիր փախիր,
 Թէ չէ ասում եմ՝ քեզ՝ ճիշտն ու շիտակ,
 Կը դառնաս առակ:

Ղևոնդ, հերիք կարդաս դու քարոզ ու ճառ,
 Հասկացողն կը հասկանայ անպատճառ,
 Անհասկացող մարդուն թէ ասես էլ հազար,
 Ելի պէտք է քչէ իւր էջ աւանակ,
 Ամեն ժամանակ:

Ա Ն Ն Մ Ա Ն Ա Ղ Զ Ի Կ .

ննման աղջիկ, աչքդ լոյս,
 Այսօր քեզ նշան են արել,
 Ուրախացիր, ո՛վ սիրուն կոյս,
 Բաղչադ գիւլիչան են արել:

Ուզած բանդ կատարել են,
 Եկող դացողք դադարել են,
 Տուն ու տեղդ զարդարել են,
 Պատդ զարնիչան են արել:

Մի վախիր չի կօրչիլ ջանքդ,
 Պիտի լաւ անցկացնես կեանքդ,
 Տարածել են դովասանքդ,
 Մինչև Հինգստան են արել:

Վրադ ունիս սկունք խալիս,
 Բարեկամք ընծայ են տալիս,
 Խնամիրդ գնում գալիս՝
 Չեր տունը մեյդան են արել:

Անունդ ասեմ՝ Վարդուհի,
 Իսկ ծագումով իշխանուհի,
 Շուտով կդառնաս թագուհի,
 Քեզի աննման են արել:

Նշանդ շնորհաւոր լինի,
Ուղածդ բախտաւոր լինի,
Ղևոնդն քեզ քաւոր լինի,
Ինձի պարտական են արել:

Մ Ո Ւ Խ Ա Մ Մ Ա Ձ.

րի մէկ դարդոս հարցրու, տնւր դարդիս դարման
սիրական,

Քո շափաղ երեսդ տեսնել՝ արսն ինձ արժան սիրական,
էլ չի լինիլ աշխարհուս քեզ պէս անուշ բան սիրական,
Կամ ինձնից նշան վերցրու, կամ տուր ինձ նշան սիրական,
ես չեմ տեսել իմ կեանքուս էլ մի քեզ նման սիրական,
Մորթում ես ինձի անդանակ, թողնում անկենդան
սիրական:

Բօյդ բարձր, մէջքդ բարակ, ինքդ տանհէնդ տարեկան ես,
Կուզեմ մի գաս հետս խօսես, թէ որ հաստատ սիրական ես,
Դու հասով վարդ ու մանուշակ, շուշան, մեխակ բէյհան ես,
Բաւական է ինձ չարչարես, տանջես մաշես, հողիս հանես,
Ձանս չես առնում մի անգամ, դնում գերեզման սիրական,
Մորթում ես ինձի անդանակ, թողնում անկենդան
սիրական:

Դու լուսին ու արեգակ ես՝ ողջ աշխարհին լոյս ես տալիս,
Սէրդ սրտուս կաթել է, ինձ ամեն օր յոյս ես տալիս.
Երբեմն վարդ ու մանուշակ, ինձ անթառամ լոյս ես
տալիս,

Երբեմն էլ խաբ-խաբելով, ինձնից խաբս ու խոյս ես
տալիս.

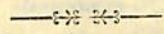
Վերջապէս չես տալիս ինձ մէկ՝ հաստատ պատասխան
սիրական,
Մորթում ես ինձի անդանակ, թողնում անկենդան
սիրական:

Դու թէ չլինես ես կը մեռնեմ, հաստատ պահապանս
դու ես,

Թէ չլինէիր, շատ կատրէի. հաստատ հոգեհանս դու ես.
Բժիշկն ինձ հարկաւոր չէ, իմ դեղ ու դարմանս դու ես,
Ա՛խ երբ կը լինի աչքս բանամ՝ տեսնեմ որ իմ տանս
դու ես.

Քո վառ կրակով այրում ես՝ ինձի յաւիտեան սիրական,
Մորթում ես ինձի անդանակ, թողնում անկենդան
սիրական:

Սիրուն օրիորդների միջին, դեղեցկութեամբ դու մի հատ ես,
Մուռնդ սակի, ինքդ սակի, քեզ ով կասէ թէ աղքատ ես.
Գեղեցկութեանդ համեմատ՝ եթէ խօսքիդ էլ հաստատ ես,
Արգարների աղօթքովը ամեն փորձանքից ազատ ես,
Ղևոնդս այս օտար երկրում՝ չունիմ ազգական սիրական,
Մորթում ես ինձի անդանակ, թողնում անկենդան
սիրական:

Մ Ի Շ Տ Պ Ա Ր Տ Ե Ս.

իշտ պարտ ես աղօթել դու քո Տիրոջդ,
Որ պահէ քեզ ամեն փորձանքից ազատ.
Թէ կուզես դուր գալ եղբօր ու քրոջդ,
Պատուիր ծնողներիդ դու միշտ հարադատ:

Միշտ քո ծնողացդ դու պատուել ես պարտ,
Նոցա հնազանդուիր, մի լինիր հոգարտ.

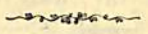
Թէ կուզես լինել դու՝ ճիշտ կատարեալ մարդ,
Բարի և լաւ մարդկանց եղիր հնազանդ։

Միշտ պարտ ես լաւ մարդկանց հնազանդ մնալ,
Սիրել, պատուել նոցա՝ հարազատ մնալ,
Թէ կուզես փորձանքից դու ազատ մնալ,
Աղօթիր Տիրոջը՝ սրտով ջերմեռանդ։

Միշտ պարտ ես ջերմեռանդ Տիրոջը կանչել,
Աղօթել, խնդրել նրան՝ և միշտ աղաչել,
Թէ կուզես պտուղ տալ ծաղիկի, կանաչել,
Ունեցիր խղճմտանք, սէր, նաև եռանդ։

Միշտ պարտ ես ունենալ դուժ ու խղճմտանք,
Լսել լաւ խրատներ, պահել պատուիրանք,
Թէ կուզես տեսնել լաւ օրեր, ուրախ կեանք,
Շահիր սրտեր, տխուր, տրտում և հիւանդ։

Միշտ պարտ ես մխիթարել սրտերն տխուր,
Չթողնել որբի և խեղճի վիզն ծուռ,
Թէ կուզես ողորմի տանել, դու էլ զորմի տուր,
Մի բերան էլ ինձ ասիր՝ ողորմի քեզ Ղևանդ։

ԿՈՒՆԿՆԵՐ.

րամ-երամ երկնքովն թռչում էք,
Շարուել էք կարգերով դասաւ կռունկներ,
Մեղձ ու բարակ եղանակով երգում էք,
Ձեր ձայնն ականջիս՝ հասաւ կռունկներ։

Կացէք, պատմեմ ձեզի իմ դարդ ու սարը,
Գուցէ դուք հասցնէք իմ ցաւիս ճարը.

Չօրանում է կենացս կանաչ ծառը,
Վարդ ծաղիկս թառամեցաւ կռունկներ։

Կռունկը, օտար երկրում հալուաւ ոսկորս,
Գիշերուանից մնւթ ու սև անցաւ օրս,
Կացէք, մի նամակ տամ տարէք իմ հօրս,
Ասէք՝ պանդուխտ որդիդ տուաւ, կռունկներ։

Քոյրերս ինձ սպասելով մնացին,
Ամեն օր, եղբայր, ասելով մնացին,
Ծնողներս արտասուելով մնացին,
Մտածելով կեանքս մաշուաւ կռունկներ։

Կեանքիս թելը բարակել է մաշուելով,
Լեարդ ու թռքերս այրուել է խաշուելով,
Սիրտս փթեց սև օրերս հաշուելով,
Ժամանակս չլրացաւ կռունկներ։

Հայրենիքից զրկուած օտար մնացի,
Ծնողացս կարօտով տկար մնացի,
Հողս ու ցաւով լի, ապիկար մնացի,
Ասէք, որդիդ՝ այսպէս ասաւ կռունկներ։

Կարօտում եմ իմ եղբայր թաղէօսին,
Աչքերիցս արին-արցունք կհոսին,
Շատ խնդրեցի, աղաչեցի սուրբ Կուսին,
Բայց խնդիրքս շատ ուշացաւ կռունկներ։

Սև սրտիս պէս՝ ես էլ հագել եմ սևեր,
Շուտ տեղ հասէք, արագ շարժէք ձեր թևեր,
Նստած կսպասեմ ձեզ՝ աչքս դէպի վեր,
Ամեն կողմից ճամփէս կապուաւ կռունկներ։

Ունիք թևեր լայնատարած ու արձակ,
Թուէք դէպի Աղդաշ ուրախ՝ համարձակ.

Այնտեղ է Խաչատուր 1) եղբայրս դերձակ,
Ասէք՝ եղբայրդ շատ լացաւ կռունկներ:

Կռունկը, կը սիրէք ձեր արդարութիւնը,
Կնացէք սրտմեցէք իմ դրութիւնը.
Անտանելի ցաւ է օտարութիւնը,
Իմ ճակատիս այսպէս գրուաւ, կռունկներ:

Կռունկը, ձեզ տեսնելով սիրտս լցուեցաւ,
Միջից հաղար մի տեսակ ցաւեր անցաւ.
Միայն ձեր երգերով մխիթարուեցաւ,
Ուրախացաւ, քիչ բացուեցաւ կռունկներ:

Կռունկը, թռէք անցէք Շամախի Շիրվան,
Ինձնից բարե տարէք ի գիւղն Սաղիան.
Խեղճ Ղևոնդն եմ, աղգանունս Խաչադանեան,
Ասէք ինքը մեզ հետ խօսաւ կռունկներ:

* * *

Ղխարհուճս ես ամբարիշտ՝
Եւ չար մարդու հետ բան չունեմ՝
Եւ կուզեմ հեռու կենալ միշտ,
Ինքն անհաշտ, արծաթապաշտ,
Կուտարար մարդու հետ բան չունեմ:

Չեմ լինիլ կուտարար խարդախ,
Խօսքերս կասեմ ես անվախ,
Եւ կերգեմ զուարթ ուրախ,
Շուտ-շուտ տխրող, և շատ քֆրող,
Տխմար մարդու հետ բան չունեմ:

Խօսքը լսող բայց խուլացող,
Բանից վախեցող ծուլացող,
Դեռ չբանած շուտ թուլացող,
Մարմնով ամբողջ, սղջ և առողջ,
Թշուառ մարդու հետ բան չունեմ:

Իրան միշտ գիտուն համարող,
Իւր ժամանակին անկարող,
Լեզուովն շատ բան կատարող,
Ինքնահաւան, ինքն անբան,
Խաւար մարդու հետ բան չունեմ:

Ինքն գրող և կարգացող,
Ամեն բան խօսող իմացող,
Իզուր բղաւող, բարկացող,
Տուող խրատ, ինքն սրատ,
Շուտ մարդու հետ բան չունեմ:

Հասակն անցրած կամ ձեր,
Վատ-վատ ճանապարհների սէր,
Թէ լինի իմ եղբայր կամ հեր,
Խրատ տուող, իրան անպատուող,
Սիրահար մարդու հետ բան չունեմ:

Ունիմք մէկ Հայր անմահ անձին,
Եւ Սուրբ Որդի Հօր՝ միածին,
Ծառայ եմ Հօգևոյն բղխածին,
Երեք անձինք, Աստուած մէկ ինք,
Հաղար մարդու հետ բան չունեմ:

Ղևոնդ բաւ է, հերիք մեկնես,
Ոտդ սէտք է չափով մեկնես,
Դու էլ տգէտներից մէկն ես,
Շատ խօսող, և շատ բամբասող,
Արդար մարդու հետ բան չունեմ:

1) Հօրեղբօրս որդին է անբաժան ինչպէս հարազատ եղբայր:

ԼՍԻՐ ՈՐԴԵՍԿ.

Լիր որդեակ քեզ մի կարճարօտ խրատ,
Միայն մտածիր դու՝ և լաւ հասկացիր.
Թէ պահես, օրհնութիւն կընդունես վրագ,
Այս խօսքերէն երբէք դու մի կասկածիր:

Երբ մեծացար սկսար քեզ ճանաչել,
Պարտ ես Տէրից վախիլ մարդուց ամաչել.
Թէ ուզում ես բուսնիլ, ծաղկիլ, կանաչիլ,
Լսիր խրատ, և սուրբ գրքեր կարդացիր:

Բռնիր ճանապարհի ճիշտը՝ ուղիղը,
Անդ կը գտնես բարի մարդկանց շաւիղը.
Մտքումդ պահելով Տիրոջ երկիւղը,
Հաստատիր քայլերդ, էլ մի ուշացիր:

Երբ ընտրեցիր ճանապարհի հաստատը,
Այնժամ գիտեմ ընդունել ես խրատը.
Էլ քեզ չի հարկաւոր ուրիշը, շատը,
Միայն մի Տէր և ստեղծող իմացիր:

Սիրելիս, ես պարտ եմ այս էլ քեզ ասել,
Որ քեզ պէտք չէ՝ վատ ընկերների լսել.
Թէ կը սիրես նրանց հետ գործ սկսել,
Իմանաս որ ուղիղ ճամբագ կորուցիր:

Ընկերդ թէ հարուստ կամ աղքատ լինի,
Այնպէս արա, քեզի համեմատ լինի,
Լաւ ծնողաց որդի, լաւ արմատ լինի,
Մի նայիր, նրա հետ դու ընկերացիր:

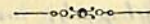
Լաւ մարդկանց հետ դու միշտ նիստ ու կաց արա,
Թէ լաց լինեն, դու էլ աչքդ թաց արա,

Երբ որ ուրախանան, սիրտդ բաց արա,
Առաջուայ սուգ ու լաց շուտով մոռացիր:

Ոչ որի մօտ խօսքդ մի երկարցնիլ,
Աշխատիր խօսք լսել և ուշ դարձնիլ,
Թէ մէկը քեզանից խօսք չի հարցնիլ,
Զուր տեղը մի խօսիր, բերան մի բացիր:

Ասած խօսքս լաւ մտածիր, լաւ միտ առ,
Ուրիշների դիւին երբէք ցաւ մի դառ.
Քո գլուխը ուրիշին դրաւ մի տար,
Միշտ աչքաբաց եղիր և զգուշացիր:

Ղեւնդ, բաւ է. հերկք է կարգաս խրատ,
Դանակը դանակ է, մկրատը՝ մկրատ.
Անառակ որդին չի դառնալ անարատ,
Լաւն էն է, լսիր, ու անձէն կացիր:

*
*
*

Լ թագաւորաց թագաւոր, և Դու Տէրանց Տէր
իմ Աստուած,
Ստեղծող, Արարիչ, արդար, Սուրբ և լոյս պատկեր
իմ Աստուած,
Լսիր մեր անարժան ձայնին, ունիմք հառաչանքներ
իմ Աստուած,
Մեր սիրան անմխիթար մի թող՝ ուրախութիւն բեր
իմ Աստուած,
Փրկիչն մեզ կը քարոզէ հաւատ, յոյս և սէր
իմ Աստուած,
Հաւատով յոյսով խնդրում ենք, սիրով մեզի ներիր
Աստուած:

Արարածոց Արարիչը՝ մարկղանց ստեղծողը Դու ես,
 Երկիրն ստացդ տակն է՝ երկնքում կենողը Դու ես,
 Երկնքիցը ողջ արարած՝ աշխարհին նայողը Դու ես,
 Ճշմարիտ դատաստան անող՝ և արդար դատողը Դու ես,
 Կապեալին, հիւանդին խղճող, ցաւից սողատողը Դու ես,
 Խղճան ազատիր և մեղի, բնց մեր կապանքներ իմ Աստուած:

Մենք Քո ձեռացդ գործն ենք, Դու երկինք ու երկրի
 Տէր ես,
 Անսկիզբ ու անվերջ լոյս ես, բարձր երկնքիցն էլ վեր ես,
 Չինայեցիր մեզ Քո Որդիդ, Դու անքննին մարդասէր ես,
 Քո բազմառատ գթութեամբը՝ խնդրում ենք մեղքներս
 ներես,

Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի, նաև հաւատ, յոյս և սէր ես,
 Քո ստեղծածիդ միշտ սիրող՝ ողորմացող լեր իմ Աստուած:

Ամեն շնչաւոր արարածք Քեզանով կառավարուում են,
 Շատ տխուր և կոտոր սրտեր՝ Քեզանով մխիթարուում են,
 Ծով, ցամաք, լուսին, արեգակ, աստղերն քեզ
 խոնարհվում են,

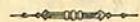
Քո անունից սարսափելով չարերն հրաժարվում են,
 Ամեն բան իր ժամանակին Քո հրամանով կատարվում են,
 Պատճառն Դու ես ամէն բան՝ Ստեղծող և Տէր իմ Աստուած:

Ո՛վ Հայր, Որդի, և Սուրբ Հոգի, ամենասուրբ
 երրորդութիւն,

Մի Տէրութիւն և մի Աստուած, երեք անձինք և մի
 բնութիւն,

Մի մոռանար կորուսաներ, մի ջնջիր ո՛հ մեր Հայ անուն,
 Մի թողիր զուր տեղը թափուի Քո արարածոց անմեղ
 արին,

Ղևոնդ, ես անարժան եմ, թէ խնդրեմ էլ մինչ իրիկունս
 Միջնորդեն վասն մեր՝ առ Քեզ, Քո ամեն Սրբեր
 իմ Աստուած:

Թ Է Ձ Ն Ի Ս.

Վ մարդ արի սիրիր դու ճշմարտութիւն,
 Եւ քեզի տուր միշտ ուղիդ ճանապարհի.
 Ճշմարիտ մարդն ունի միշտ մարդկութիւն,
 Եւ հաստատ խօսք՝ ճիշտ ու քաղաքավարի:

Մի լինիր սուտ խաբող, մի լինիր խարդախ,
 Ճշմարիտ կաց, դու յաղթող ես և անվախ.
 Միշտ գործով աջողակ, և սրտով ուրախ,
 Կը լինես շարունակ ամենայն տարի:

Այն մարդն որ ճշմարտութեան սէր ունի,
 Նա իւր գլխին հզօր, յաղթող Տէր ունի.
 Ճշմարիտ գործոց մէջ, Տիրոջ՝ ձեռ ունի,
 Պիտի յաղթի նա միշտ հարիւր հազարի:

Ասած խօսքս եղբայր, թէ լաւ մտածես,
 Եւ կատարես՝ ճշմարտութեան մէջ մտած ես.
 Մեծ ու փոքրով ձեր ուղածն կտայ ձեզ,
 Նա, որ գթած է և՛ ամենաբարի:

Ղևոնդ, ճշմարտութիւնը ամենին յաղթող է,
 Ճշմարտի մտ ստախօսն կը դողէ.
 Ինչ մարդ ստախօս է և մարդ խաբող է,
 Նա իւր ձեռքով իւր ճբագն կը մարի:

* *

ոյս կապէք Ինքն միայն մէկ, անուններն հաղար
մէկին,
Թէ միշտ Նրան ապաւինէք, նա չի թողալ խաւար մէկին.
Այս աշխարհը ծաղկունքով ու պտուղներով զարդարողին,
Թէ յուսով հաւատով խնդրէք, չի թողալ և անբար
մէկին:

Եղբարք, սուրբ գրքեր կարդացէք, բարի խրատներ
սովորէք,

Լաւ բարի սերմեր ցանեցէք, տգէտներին լուսաւորէք.
Ամեն օր զԱստուած յիշելով օրհնեցէք և փառաւորէք,
Թէ սուրբ պատուէրները պահէք, չի թողալ անմխիթար
մէկին:

Իրար հետ սիրով վարուեցէք, սխալներդ ներող եղէք,
Աղքատներին խղճով նայող, օրբերին միշտ սիրող եղէք,
Զբաւօր պարտապաններին՝ մի նեղէք համբերող եղէք,
Խղճմտանքով սիրտ ունեցէք, մի ձեռնաք դուք քար
մէկին:

Թէ դադար տաք կռիւներին, իրար հետ չկենաք խռով,
Քաղցրութեամբ գործ վարելով, իրար հետ միշտ մնաք
սիրով,

Ճանաչէք օրէնք, ճանապարհ, երբէք չարածենաք զօրով,
Զեր ցաւին դեղ կտայ Աստուած, նա չի թողալ անճար
մէկին:

Որդին հօրը հայհոյում է, եղբայր եղբօր մնասում է,
Աշխարհս մեղքերով լցվում, բարիքներն պակասում է,
Հայրն կուղէ ապաշխարենք, համբերելով սպասում է,
Նայում է իւր մարդկանց վերայ, չի դանում և արդար
մէկին:

Ղեռնդ, քննենք Տիրոջ գործը, շատ քաղցր է Նրա սէրը,
Իւր մեծ ողորմութեան համար, մեզ շատ սիրեց փառաց
Տէրը:

Մեզ տկարներն փրկելու և ջնջելու մեր մեղքերը,
Ղրկեց մարմնացաւ, մարդացաւ, զօհեց նա մեզ համար
Մէկին:

ՄԻ ԽՕՍԻ ԱՍԵՄ.

Ի խօսք ասեմ՝ քեզի շիտակ իմացիր,
Եւ այս խօսքը գու միշտ պահիր քո մտքում.
Ճշմարիտ, պարզ, մաքուր, խստակ իմացիր,
Պահիր պատուիրանքը, և կայ օրէնքում:

Այն մարդն որ օրէնքի մէջ չի ծնվում,
Նրա խօսքն մարդկանց մէջ չի ընդունվում,
Պատճառն իւր կեանքում նա չի դանվում,
Տաճկի ուղարկվում¹⁾ կամ հայի խնկում:

Նա որ չար ծնունդ է առել մօրիցը,
Ապօրինի ծնուել իւր մօր փորիցը,
Շնորհ չի ընդունիլ նա Տէր-Հօրիցը,
Երբ որ մկրտում է, սուրբ գրօշմով կնքում:

Նա քանի մեծանայ՝ պէտք է վատանայ,
Զար գործերն, մեղքն, պէտք է շատանայ,
Պատճառն՝ արմատն է չար և սատանայ,
Զի սիրիլ նա մի բարի գործ իւր կեանքում:

Նրա սրտումը չի լինիլ խղճմտանք,
Երեսումը չի ունենալ պատկառանք:

1) Ուղարկիլ խոտ է, որ տաճիկները գործ են անում խնկի տեղ:

Չի խօնարհուիլ սրբի, չի հաւատալ վանք,
Չի գանուիլ եկեղեցում, և վանքում:

Երբ մի մարդում լինի չար սերմ, չար արմատ,
Կապականէ մարմինն, չի մնալ մի մատ.
Ամեն մարդ իւր չար գործերի համեմատ,
Միշտ տանջվում է, չարչարվում է և տնջում:

Ով ինչ սերմեր կը սերմէ կամ կը շաղէ,
Նոյն պտուղն կը հնձէ և կը քաղէ.
Քանի ժամանակն չէ անցել վաղ է,
Պէտք է կենալ միշտ արդար աշխատանքում:

Այս բանը ոչ ջրից և ոչ հողից է,
Ոչ աղքատութիւնից և ոչ փողից է.
Այլ անկարգ անկանոն, վատ ծնողից է,
Որ՝ չի կենում Տիրոջ սուրբ պատուիրանքում:

Ծնողը պէտք է իրան միշտ մաքուր պահի,
Ուրիշի դէմ իրա աչքը կոյր պահի.
Տղայ պահի, աղջիկ պահի, քոյր պահի,
Եւ մաքուր կաթ ունենայ իւր ստինքում:

Չարի սերմանածը չարն էլ կը հնձէ,
Կը թամբէ կնստէ, գլուխն կը սանձէ,
Կը տանէ կրակում կայրէ կաղանձէ,
Իւր մեղքերն դնելով իւր շլինքում:

Ղևոնդ, բաւ է. այս բաներին կայ քննող,
Ապրանքին համեմատ՝ կայ և գին դնող.
Այստեղ ոչ սուրբ հայր կայ, ոչ մաքուր ծնող,
Մի Սուրբ Հայր կայ, որ կենում է երկնքում:

ՍՈՆՍԿ ԵՄ ՎԱՐԳԻՍ ՄԱՆ ԿՈՒԳԱՄ.

այրենիքս հոգս ձգած,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ.
Յուզուած, հոգնած և վաստըկած,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

Կտարուաւ իմ վառ կանթեղս,
Այնժամ՝ երբ թողի իմ տեղս.
Արդեօք երբ կդանեմ՝ դեղս,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

Տարեկան հինգ նաւակատիկ,
Անցուցել եմ եօթը զատիկ.
Թողած եղբօրս մի հատիկ,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

Ծիրվանումն է Սաղիան գեղս,
Սաղիանումն է տուն ու տեղս,
Թողած այնտեղ ազգ ու ցեղս,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

Սիրտս տխուր, միտքս մուր,
Աչքերիս արտասուք կոլսր,
Ճամբայ դառած աշխարհ բոլոր,
Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

Հողս ու ցաւից կապել եմ բեռ,
 Գնում եմ տեղ՝ չեմ հասել դեռ,
 Դարուն ամառ, աշուն ձմեռ,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Սիրտս հագած ունի սև սուք,
 Մէջն լի արիւն արտասուք,
 Չեմ դգում ոչ ցուրտ ու ոչ բուք,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Վարդս տեսել հարցրել եմ,
 Աչքիս առջև կորցրել եմ,
 Նրա դարդն էլ վերցրել եմ,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Գնաց, ինձի լալով թողեց,
 Խեղճ գլխիս վայ տալով թողեց,
 Հետևիցը ման դալով թողեց,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Սիրտս սևցուց ինչպէս թանաք,
 Մորթեց սպանեց անդանակ,
 Ամեն օր ամեն ժամանակ
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Ինձ թողեց անբաղդ անստար,
 Ուխտ ու պայմանս անկատար,
 Փնտրում եմ ես՝ միշտ, անդադար,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Օրի հետ ես էլ կը մթնեմ,
 Գլուխս չոր քարին կգնեմ,
 Ա՛խ երբ պիտի վարդս գտնեմ,
 Սոխակ իմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Տէր իմ, խղճն արա ազատ,
 Դտնեմ իմ վարդն հարազատ,
 Օտար երկրում խեղճ և աղքատ,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Քանի չէ թառամել խտրը,
 Դտնեմ, գնամ վարդիս մօտը,
 Մէկ էլ առնեմ անուշ հօտը,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Մինչև ծաղիկս չը գտնեմ,
 Ուխտել եմ աշխարհ չը մտնեմ,
 Ունեցածս ողջ կը վատնեմ,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Իմ վարդն ինձ շինեց առակ,
 Դարդ տուեց երկար ու բարակ,
 Դարձել եմ որդի անառակ,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Հայրենիք, իմ աչքի լոյսը,
 Օրհնուի քո հողն ու բոյսը,
 Կը գամ, չեմ կտրել իմ յոյսը,
 Սոխակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ։

Ղևոնդոս դարդեր ունիմ շատ,
 Սիրտս լի մէկը միւսից վատ.
 Կորուցել եմ վարդոս հաստատ,
 Սիրակ եմ վարդիս ման կուգամ,
 Դարման՝ իմ դարդիս ման կուգամ:

ՍԻՐՈՒՆ ԿՈՅՍ.

Իրուն կոյս, այն օրից՝ ինչ տեսել եմ քեզ,
 Սիրել եմ, սիրում եմ և պիտի սիրեմ.
 Քո մասին զրկանքներ՝ ինչ տեսել եմ քեզ,
 Կրել եմ, կրում եմ և պիտի կրեմ:

Ինչքան ուրախ անցաւ ինձ համար այն օր,
 երբ հինն հանելով՝ հագել էիր նոր,
 Մի հոտով ծաղիկէ փունջ քեզ իբր շնորհ,
 Բերել եմ, բերում եմ և պիտի բերեմ:

Ինքդ հայ օրիորդ՝ անունդ Սանդուխտ,
 Չմոռնաս մեր արած այն պայման և ուխտ.
 Իմ ձեռքով քեզ՝ այն օրուանից սիրոյ թուղթ՝
 Դրել եմ, գրում եմ, և պիտի գրեմ:

Դու ինձի ձգել ես հոգս ու ցաւի մէջ,
 Հուրդ անհանդչելի՝ կրակդ է անչէջ.
 Քո տուած ցաւերին, դարդերին անվերջ
 Լռել եմ, լռում եմ և պիտի լռեմ:

Խնդրեմ չաւելացնես ցաւս՝ կրակս,
 Ով իմ աղանեակս և իմ տատրակս.
 Քո սիրոյ կրակով սիրտս՝ ու ճրագս
 Վառել եմ, վառում եմ և պիտի վառեմ:

Խնդրեմ ինձ չսպանես չք անես մաս-մաս,
 Դարդս որ տուել ես, դարմանն էլ տաս.
 Դօշիդ լալ ու գոհար՝ ջաւահիր ալմաս,
 Շարել եմ, շարում եմ և պիտի շարեմ:

Ո՛վ իմ սիրուն քաղցրախօս երգիչս,
 Յաւիտեան քեզ հաստատ պահէ Փրկիչս.
 Քեզ գովասանք գրելու իմ գրիչս՝
 Սրել եմ, սրում եմ և պիտի սրեմ:

Քո սիրոյն վառուել՝ ես առա յանձն,
 Չեմ սիրում հաղուսան, փողն ու գանձն.
 Ղևոնդոս քո սիրոյ կրակով իմ անձն՝
 Էրել եմ, էրում եմ, և պիտի էրեմ:

Ա. Ն Ո Ւ Շ Ս Ի Ր Ս. Կ Ա. Ն.

Ղխաշհուժս չի ճարուի մի քեզ նման գովական՝
 Անուշ սիրական,
 Ողջ հոտաւէտ ծաղիկներից դու ես ինձի դուրեկան,
 Անուշ սիրական:
 Քո սէրն ինձ շարչարում է գիշեր ցերեկ միշտ՝
 Ունիմ ցաւ ու վիշտ,
 Ամեն օր ինձ հալածում է՝ դառել եմ թափառական,
 Անուշ սիրական:—
 Դու հոտով վարդ, մանուշակ, նունուփար բէյհան ես,
 Հերիք իմ հոգիս հանես.
 Սիրուն անթառամ ծաղիկ ես՝ յաւիտեան ինձ պէտքական,
 Անուշ սիրական:
 Սիրուն, սպիտակ պատկերդ փայլում է ինչպէս լուսնեակ,
 Դու ես արև արուսեակ:

Ինքդ քնքուշ, ձայնդ անուշ, լեզուդ քաղցր Հայկական,

Անուշ սիրական:

Ունքեր ունես կամարածե, աչքերդ սև սաթի պէս,

Թուշդ արինակաթի պէս.

Գու նշանակուած ես ինձ համար սնուր, սահման պապական,

Անուշ սիրական:—

Քաղցր շաքար երեսիդ մօտ՝ սպիտակ ձիւնն սև է,

Այդ քեզ երկնից պարզև է.

Կը սիրէ քեզ աշխարհական՝ նաև հոգևորական,

Անուշ սիրական:

Ձի գանուիլ քո հատը՝ Լճուօնուճի և Փարէզուճի,

Թէհրանուճի և Թաւրէզուճի.

Վարդ բաց արած վարդի ծառ ես՝ տասն և հինգ տարեկան,

Անուշ սիրական:—

Այրում ես դու չորացնում կենացս կանաչ ծառը,

Մորթում ես ինչպէս գառը.

Դարձրել ես ինձ քո գերիդ՝ միշտ ևս յաւիտենական,

Անուշ սիրական:—

Արի առաջիս ման արի, խօսիր, խաղացիր, պարիր,

Իմ սիրտս մխիթարիր.

Մի քայլդ արժէ ինձ համար հարիւր հազար գահեկան,

Անուշ սիրական:—

Չէ որ ես էլ քեզ պէս հայ եմ և քրիստոնեա,

Խղճս ինձ գոնեա.

Սուրբ աւագանում մկրտուած և սուրբ լուսաւորչական,

Անուշ սիրական:

Մինչև երբ դու շարչարես ինձ և թողնես անճար,

Միշտ ու մուզարար.

Գու գիտես որ՝ ես օտար եմ, անտէր ու անտիրական,

Անուշ սիրական:

Ողջ աշխարհունս չեմ տեսել՝ քեզ պէս անմահ խանում,

Ինչի՞ ես հոգիս հանում.

Կամ հոգիս առ ազատվեմ, կամ մի խօսք տուր վերջնական,

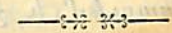
Անուշ սիրական:

Քո ձեռքովդ սպանիր ինձ և գերեզման տար,

Վրէս դիր մի քար.

Էլ չես յիշում խեղճ Ղևոնդին, ոչ եղբայր, ոչ աղբական,

Անուշ սիրական:

Տ Ե Տ Ր Ա Կ Ս .

Ետրակս, երբեմն լուռ և անխօս ես,
Երբեմն էլ անչափ տխրած ես տետրակս.
Երբեմն կ'երգես քաղցր կը խօսես,
Երբեմն էլ տխուր կը լացես տետրակս:

Գու պարտէշ ես՝ լի պաղատու ծառերով,
Ճիւղերդ լի քաղցրանուշ բարերով,
Գոյն-ղպոյն հօտաւետ՝ ծաղկանց շարերով՝
Հիւսած, կազմած, փունջ կապած ես տետրակս:

Ծառաստան ես, մի ծաղկազարդ պարտէզ ես,
Փնջեր կապած, դարսած, մի վարդի դեղ ես.
Կուզեմ որ գրչիս տակ՝ պահեմ միշտ քեզ ես,
Առանց գրչի դու մեռած ես տետրակս:

Գու մառան ես, մէջդ լիքը անուշ միրդ,
Միջիդ ունես կարգ ու կանոն, ձև ու ձիրք,
Կուզեմ տպուես շուտով՝ դառնաս մի լաւ գիրք,
Եւ գնաս խօսքս տարածես տետրակս:

Թէև խօսքերդ քիչ՝ ինքդ բարակ ես,
Տողերդ ծուռ ու մուռ, շատ հասարակ ես,
Բայց ինձ համար՝ դու մեղր ու կարագ ես,
Չեռքովս կազմած, կարած ես տետրակս:

Չարդարուած ես դու գոյն-զգոյն զարդերով,
 Մանուշակով, բէյհանով վարդերով,
 Չես թողնիլ իմ սիրտս լիբը դարդերով,
 Երբ որ տեսնեմ դու տպուած ես տետրակս:
 Տետրակս, ես քեզի կը առաջարկեմ,
 Վասնորոյ կը պատուեմ և շատ կը յարգեմ,
 Չեմ ուշացնիլ քեզի շուտով կուղարկեմ,
 Միայն աչքերս չը թացես տետրակս:
 Այն էլ քեզի ասեմ՝ թէ լաւ իմանաս,
 Նրա համար ես քեզի կուղարկեմ դնաս,
 Որ մարդկանց մէջ՝ դու մի անուն ստանաս,
 Ո՛չ լսեմ որ՝ դու կորած ես տետրակս:
 Ով մտովդ անցնի, նրան ձայն կը տաս,
 Եթէ խօսք հարցնի, պատասխան կը տաս,
 Չինայես, խօսքերդ էժան կը տաս,
 Թերթերդ մէկ-մէկ կը բացես տետրակս:
 Թէ իմ բութ գրիչս մի լաւ կը սրեմ,
 Միջիդ տեսակ-տեսակ բաներ կը գրեմ,
 Թէ իմանաս՝ ես քեզի շատ կը սիրեմ,
 Պատճառն դու՝ իմ գրած ես տետրակս:
 Տետրակս, դու փոքր ես, և գեռ նորահաս,
 Դեռ շատ բաներ ունես քեզանում պակաս,
 Եթէ գնաս ման դաս և ուրախ յետ դաս,
 Միւս եղբօրդ էլ գտած ես տետրակս:
 Հազար ինը հարիւրին ձայնդ լսեցի,
 Կանչեցի քեզ գտայ, ձայնով ասեցի,
 Մայիս ամսին քեզի նոր սկսեցի,
 Երեք ամսեայ հնարած ես տետրակս:
 Իրար համեմատ դրուած է բառերդ,
 Հասունացած, համովուած է բարերդ,
 Ղևոնդի ձեռքով դրուած է տառերդ,
 Չեռքովս մէկ-մէկ շարած ես տետրակս:

Ո՛Վ ՄԱՐԴ.

Վի մարդ, դու քո մեղքով քո ծանր բեռով,
 Պիտի ընկնես զրկանքի՝ վաստի մէջ.
 Թէ խոնարհուես Տէրին Իրա Սրբերով,
 Դու երկար չես մնալ պատուհասի մէջ:
 Պիտի գիշեր ցերեկ դու ապաշխարես,
 Սրբոց վարքն սիրես և սուրբ կեանք վարես,
 Անձդ տանջես և հողին հաւասարես,
 Որ գտնուիս հաղորդի և մասի մէջ:
 Թէ սիրադ սուրբ պահես և չլինես ագահ,
 Ամենեկին անձիդ չընդունես շահ,
 Յաւիտեան հոգւովդ՝ դու չես տեսնիլ մահ,
 Որ գտնուիս ժամ, աղօթքի, պասի մէջ:
 Պէտք է հոգւով սրտով ողորմած լինես,
 Նեղեալ, կապեալ տեսնելոյն պէս՝ լաց լինես,
 Չեռքով, սրտով, մտքով, աչքաբաց լինես,
 Որ գտնուիս առաքելոց դասի մէջ:
 Ամենայն ժամ պիտի լինի քո ջանքը,
 Սիրել Աստուած, և պահել պատուիրանքը,
 Կը փայլի միշտ պայծառ քո հոգւոյ կեանքը,
 Որ գտնուիս Տիրոջ տուած Տասի մէջ:
 Անմահական ջրով պէտք է լողանաս,
 Սիրադ հանես՝ մէջն մաքուր լուանաս,
 Ոչ խտրես, ոչ հարբես, և ոչ գողանաս,
 Որ գտնուիս սուրբ գրեանքի դասի մէջ:
 Ղևոնդ, սուրբ բաժակն ճիշտ խաղողի կաթ պիտի,
 Արդար արիւն, քաղցր մեղր ու կաթ պիտի,
 Անխառն, անճառ, սուրբ և անարատ պիտի,
 Որ գտնուի սրբութեան կարասի մէջ:

Ա՛խ ԿԸ ՔԱՇԵՄ

Ա՛խ կը քաշեմ կը հառաչեմ,
Մէկ ես եմ մէկ անկողին,
Ո՛ւմնից խնդրեմ ո՛ւմ աղաչեմ,
Պիտի դոհուեմ սև հողին:

Նեղութիւն, վիշտ ու տառապանք,
Պատկերիս մէջ նկարուած,
Տալիս է սրտիս հառաչանք,
Սրտիս՝ կրակով վառուած:

Ո՛վ ցաւ անգութ, ով քարասիրտ,
Քո չար խայթոց թունալից,
Տուեց սրտիս արիւն՝ արցունք,
Աչքս լաց արտասուալից:

Ո՛վ իմ եղբայր դու հարազատ,
Մի մոռանար աղ ու հաց,
Հասիր արա ցաւից ազատ,
Սրբիւր իմ աչքերն թաց:

Ո՛հ դու էլ ես քրիստոնեայ
Քրիստոսի օրինակ,
Հնա, բժշկիր վերքս գոնեայ՝
Թո՛ղ մի բարի յիշատակ:

Թէ խղճաս ինձ և ազատես՝
Այս անգութ ցաւի ձեռից,
Միշտ երկնի կեանք կմաղթեմ քեզ՝
Անմահ երկնային Տէրից:

Ա՛խ, օրս մութ ու խաւար է,
Ձկայ մի լոյս մի ճրագ,
Հիւանդ սրտիս մէջ կը վառէ
Անհանգչելի մի կրակ:

Նեղ օրեր ինձ պաշարեցին
Օտար երկրում ընդարձակ,
Ձեմ կարող հասնել հայրենիք,
Այնտեղ քայլել համարձակ:

Իմ ուժերս թուլացել են.
Արի, հասիր օգնութեան,
Հասիր օգնել և ազատել,
Լինել պատճառ փրկութեան:

Ո՛հ իմ մահս շատ հեռու չէ,
Գլխիս վրէն կանգնած է.
Սարսափելի դէնքով զինուած,
Թևերն կը տարածէ:

Ղևնդս՝ օտար, պառկած եմ,
Մի խրճիթում հասարակ,
Մեծ նեղութեամբ պաշարուած եմ,
Փութն ֆրկիչ, հնա արագ:

* * *

« խնդրել եմ մի բան իմ ստեղծողից,
Ստեղծողս ողորմած և լսող է.
Իմ աչքն միշտ կուշտ է սակից, փողից,
Իմ խնդիրքն ոչ սակի է ոչ փող է:

Ոսկի, փող և դանձ է, դանձապահ ունի,
Ունեցողն՝ մինչ յաւիտեան շահ ունի.
Նա ոչ կորուստ ունի և ոչ մահ ունի,
Յաւիտենից յաւիտեան՝ միշտ մնացող է:

Միշտ ողորմած և բարի է իմ Տէրքը,
Զի պակսիլ նրանից իմ յոյս ու սէրը.
Նա ինձ շատ կը սիրէ քան թէ իմ հերքը,
Պատճառն միշտ՝ նա իմ հովիս համուղ է:

Ով ամեն օր օրհնէ նորա անունը,
Նա յաւիտեան կը հաստատէ իւր տունը.
Տէրն ամենագէտ և իմաստունը,
Ողջ սրտերի քննող, արդար դատող է:

Երբ որ աւելանայ իմ ցուն ու վերքը,
Կը հեռանան ինձանից՝ իմ սերս ընկերքը.
Բարձրեալն մեկնելով իւր զօրեղ ձեռքը,
Ամեն կողմից իմ գործս կը յաջողէ:

Ով որ իրա յոյսը չկտրէ վերից,
Որդւոյն մարդոյ Յիսուսի սուրբ պատկերից,
Խնդրածը կատանայ այն հզօր Տէրից,
Որ երկինք և երկրի մէկ Ստեղծող է:

Ինչքան մնայ մարդն այս փուչ կեանքի մէջ,
Այնքան կընկնի նա ցաւ ու տանջանքի մէջ.
Վերջն էլ կը մտնէ հող ու հանքի մէջ,
Սկզբիցն հող էր, վերջն էլ հող է:

Ղևոնդ, հան քո սրտից շարն ու նախանձը,
Յանձնիր Տէրին քո բոլոր կեանքն ու անձը.
Զի խնայիլ քեզանից քո խնդրած գանձը,
Նա՛ որ ողորմած և ամէնակարող է:

Ս Ո Ւ Ս Կ.

Կաւ ուրախ մայիս, և բացուեց նոր վարդ,
Երգիր, մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ.
Զարթեց ողջ ընտելին և խնդաց նոր՝ մարդ,
Երգիր, մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Ո՛վ սիրահար սոխակ պարտիզի զարդը,
Ահա բացուել է քո՛ սիրական վարդը.
Սիրէք սիրուէք, փարատելով իմ դարդը,
Երգիր մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Վարդը իւր կարմիր երեսն բացել է,
Անուշ հոտը պարտիզում տարածել է.
Քո գալովդ սիրաս ուրախացել է,
Երգիր մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Երգէ, պատմիր դու քո գլխով անցածը,
Քո ձայնով թող զարթնի թմրած՝ քնածը,
Նոր սրբելով քո աչերի հին լացը,
Երգիր մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Քաղցր ձայնովդ ուրախացրո՛ւ ամենին,
Փառաւորիւր վարդը՝ նաև վարդենին,
Թող լսելու դուրս գան քո անուշ ձէնին,
Երգիր մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Երգիր, նախ ամեն մարդ՝ անէ իւր փորձը,
Նոր սկսէ շարունակէ իւր գործը.
Սիրէ, պահէ, պաշտպանէ իւր եղբօրցը,
Երգիր մի լռիր դու՛ իմ սիրուն սոխակ,
Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Մինչ դարդ շատ թռչունք, ագռաւն ու Բուն,
 Պարտէզումդ հաստատեցին իրանց բուն.
 Պարտիզպանը քնած՝ մտած է խոր քուն,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Երգիր, բարձրացրու քո դայլայլակը,
 Թող ամաչէ ու հեռանա թութակը.
 Չայնը կտրէ, լռէ չալ կաշաղակը,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Գիշերդ ցերեկ արիր, մնացիր անբուն,
 Պարտէզից զրկուելով մնացիր անբուն.
 Ինձ նման առանց տուն՝ մնացիր և դուն,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Սոխակ, եթէ նոցա կապես քո յոյսը,
 Կերկարի դիշերդ՝ չի բացուիլ լոյսը.
 Նոցա մտա կանչէ վնասք. քո սիրած բոյսը,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Դու ինքդ էլ տեսնում ես քո աչքովը,
 Թռչուններին՝ նստած վարդիդ աջ քովը.
 Լաւ է քեզ մահանալ նրանց ձեռքովը,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Սոխակ երգէ, անբաղդ կ'մնայ մունջը,
 Ագռաւը կը շարդէ քո վարդի փունջը.
 Երգելով անցրու սրտիդ մրմունջը,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

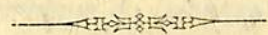
Թռչունքն տեսնելով՝ քեզ լաւ ու խղճուկ,
 Չարդում են վարդդ, քեզ՝ կարծելով ճնճուկ.
 Ինչո՞ւ մնացել ես այդպէս խեղճ՝ ստրուկ,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների մէջի, դու՝ սիրուն թռչնակ:

Սոխակ, թէ լռես էլ քեզ ասեմ շիտակ,
 Բազէի ճանկերով կլինես նահատակ.
 Չոհուիր վնաս կանչելով, թող մի յիշատակ,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Քեզանից յետոյ թող իրանք էլ իմանան,
 Որ դու երգիչ էիր, իսկ իրանք անբան.
 Դոնեա խղճան, ձագուկներիդ մի օր տան,
 Երգիր մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Նաև ասեն՝ կեցցես սոխակ պատուական,
 Չմոռացաւ իրա երգն պապական.
 Երգով զոհուեց իրա վարդին սիրական,
 Երգիր, մի լռիր դու՝ իմ սիրուն սոխակ,
 Պարտէզների երգիչ, դու սիրուն թռչնակ:

Ա՛խ նա վարդին նայեց, իւր վիզն ծռաւ,
 Բազէին տեսնելով՝ մունջ կացաւ լռաւ.
 Վերջն հառաչելով ա՛խ քաշեց թռաւ,
 Ղևոնդ, չերգեց, թռաւ իմ սիրուն սոխակ,
 Ա՛խ ափսոս սր՝ թռաւ իմ սիրուն սոխակ:

ԱՆՆՄԱՆ ԽԱՆՈՒՄ.

Մ՛ի հաստատ հոգեհան կամ հոգի առնող՝
Դու գեղեցիկ, սիրուն, աննման խանութ.
Առաջուց խօսք տուող վերջում յետ դառնող,
Չկայ աշխարհիս մէջ քեզ նման խանութ:

Հագնվում ես, զարդարվում ես, զուքվում ես,
Դուրս ես դալիս միանգամայն չքվում ես.
Ինձ տեսնելու՝ աշտարվում ես փքվում ես,
Ինքդ քեզ կարծում ես՝ մի մեծ բան խանութ:

Երբ ինձ պատահում ես չես տալիս բարով,
Կարօտս չես քաշիլ՝ թէ մնաս տարով.
Քեզ վերայ դանձ դրի հարիւր, հազարով,
Ով հաստատ մարդասպան՝ հոգեհան խանութ:

Դու ինձ հետ վարուեցիր՝ միշտ դառն, անդուլթ,
Ճշմարիտ ձեացար, բայց դուրս եկար սուտ.
Տէրն զրկէ քեզ մահ, ժանտախտ և կարիւտ,
Սպանէ քեզ դնեմ՝ դերեզման խանութ:

Ամեն օր քո ձեռից ես կը կանչեմ դատ,
Աշխարհիս դարդերից ոչ լինես ազատ.
Տունդ դլխիդ քանդուի, և լինի բարբատ,
Մնաս անդերեզման՝ աննշան խանութ:

Խեղճ Ղևոնդին արիր քեզնով ապական,
Սև լինի քո օրդ, և քո ապագան.
Հոգևով և մարմնով մնաս պարտական,
Դու սևերես դնաս՝ դատաստան խանութ:

ԵՍ ՍԻՐՈՒՄ ԵՄ

Ս սիրում եմ այնպէս մարդուն, որ իւր խօսքին
միշտ հաստատ է,

Ես չեմ սիրում այնպէս մարդուն, որ խաբեբայ է՝ միշտ
վատ է.

Իրա խօսքին հաստատ մարդը՝ կը վայելէ շատ բարիքներ,
Խաբեբայ, սուտ խօսող մարդը՝ վատ է, և խելքից աղքատ է:

Ես սիրում եմ այնպէս մարդուն, որ խօսք կտայ՝ էլ չի
փոխիլ,

Այնպէս մարդն բարի կլինի, չար ճանապարհ ոտ չի կոխիլ.
Ես սիրում եմ այն մարդուն որ՝ իւր խօսքն փողով չի
ծախիլ,

Այնպէս մարդն ճշմարիտ է և ճշմարտութեան արմատ է:

Ես չեմ սիրում այնպէս մարդուն, որ լեզուն չար է՝
բարի չէ,

Այնպէս մարդն վնասակար՝ թունաւոր օձ, և կարիճ է.
Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ դործումն քաջ և արի չէ,
Այնպէս մարդու հոգս ու ցաւը՝ անքանակ ու անփարատ է:

Ես սիրում եմ այնպէս մարդուն, որի խօսքն ճշմարիտ է,
Ճշմարտախօս մարդն անգին՝ ջաւահիր ու մարդարիտ է.
Ես սիրում եմ այն մարդուն որ, իմաստուն՝ բայց միամիտ է,
Այնպէս մարդն չարից և չար՝ փորձանքներից միշտ ազատ է:

Ես չեմ սիրում այնպէս մարդուն, որ մտքումը ռի կը պահի,
Այնպէս մարդն իւր ընկերի՝ վրայ վատ աչքով կը նայի.
Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ ընկերից բան կը խնայի.
Այնպէս մարդն քարասիրտ է, անողորմ է և ժլատ է:

Ես սիրում եմ այն մարդուն որ՝ հիւրասէր և մարդասէր է,
Այնպէս մարդն կը կանաչէ, կծաղկէ, պտուղ կը բերէ.

Ես սիրում եմ այն մարդուն որ՝ նեղեալներին, որքին
տէր է,

Այնպէս մարդն ողորմած է, ձեռքն բաց է և առատ է:

Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ չի ունենալ բարի նպատակ,
Այնպէս մարդը ուրիշներին՝ չի լինիլ բարի օրինակ.

Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ չի սիրիլ թողնել յիշատակ,
Այնպէս մարդն թէ ժլատ է, և ժլատին համեմատ է:

Ես սիրում եմ այն մարդուն որ՝ մայրն սուրբ հոգւով
լցուեցաւ,

Այնպէս մարդն երբ որ ծնուաւ, իւր հօր համար լեզուն
բացաւ.

Ես սիրում եմ այն մարդուն որ՝ Տէրն ի նմանէ մկրտեցաւ,
Այնպէս մարդն զօրաւոր է, եօթը անուսով՝ մի հատ է:

Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ զուր տեղը մարդ
կնախատէ,

Այնպէս մարդն մի ընկերից՝ միւսին սուտ կը դանդատէ.
Ես չեմ սիրում այն մարդուն որ՝ մարդ կմատնէ կամ

կատէ,
Այնպէս մարդն ինչպէս յաւա՛ անիրաւ ու անհաւատ է:

Ես սիրում եմ այնպէս մարդուն, որ ինքն էլ մեղի սիրեց,
Այնպէս մարդն եկաւ աշխարհ, զսհուեց մեղ համար՝ խաչ
կրեց.

Ղևոնդս սիրում եմ այն մարդուն որ՝ մեղի սահման օրէնք
դրեց,

Այնպէս մարդն երկնքումն է, նա անմեղ ու անարատ է:

*
*
*

ոյս արեգակս վայր ընկաւ, հողին հաւասար դառաւ,
Աշխարհս մթնեց ինձ համար՝ ցերեկ և գիշեր չկայ,
Օրէց օր դարդս շատացաւ, հարիւր ու հազար դառաւ,
Կրում եմ ես գիշեր ցերեկ, իմ ցաւերիս վերջ չկայ:

Ո՞ւր է այն դարդիմաց մարդն՝ որ հարցնի դարդ իմանայ,
Կրէ ինձ հետ իմ կրածն, տարիներ ու դար դիմանայ.
Թէ ցաւս պատմեմ մէկի մօտ, պէտք է հազար մարդ
իմանայ,

Չկայ, մի այնպէս բարեկամ, սրտակից ընկեր չկայ:

Խաբեբայ, սուտ խօսող մարդն՝ աշխարհումս շատացել է,
Սուտն ամեն տեղ տարածուել՝ չարն խիստ արմատացել է.
Մեծ ու փոքր չեն ճանաչում, ժամանակն վատացել է,
Քաշուել է խէր բարաբաթը, այսուհետև խէր չկայ:

Մէկ-մէկու խօսք են տալիս, խօսքի վերայ հաստատ չեն,
Մի աւազանի որդիք են, մէկ-մէկու հարազատ չեն.
Այդ պատճառով էլ աշխարհի՝ փորձանքներից ազատ չեն,
Նեւը ծնուել է ոմանց մէջ՝ մարդկութեան պատկեր չկայ:

Փոքրները մեծի վերայ՝ ձեռք են բարձրացնում,
Եղբայր եղբօր՝ որդին հօրը՝ էլ չէ ուրախացնում.
Ամեն մէկն իւր կամքին է, ո՞վ է պտրում, հարցնում,
էլ մեծ չկայ, փոքր չկայ, ջահել չկայ, ծեր չկայ:

Իրար վրայ սուտ-սուտ խօսում՝ սուտ խօսքեր են հաստա-
տում,

Ոչ իրար հաւատ ընծայում՝ ոչ իրար են հաւատում.
Իրար համար սուտ վկայում, կաշառք, երդում են ուտում,
Վերացել է խղճմտանքը, յոյս ու հաւատ սէր չկայ:

Տիրոջ խօսքերին չեն լսում, չէ խօսում ամեն բերան,
Հոգիքն ծախում են փողով, մսուսեղ են պատուիրան.
Ամեն մարդ էլ աշխատում է՝ քաշել տանել դէպ իրան,
Մէկ-մէկու բարին կամեցող, ողորմած սրտեր չկայ:

Ի՞նչ կը լինի նեղ օրերում՝ ձեռ հասցնես եղբորդ,
Կարեացի չափ՝ օգնես նորան, որքան կպատէ զօրդ.
Դու սր զրկում ես եղբորդ, ու անպատվում ես հօրդ,
Ձեռ ամաչում, կամ վախենում, միթէ գլխիդ Տէր չկայ:

Ո՞վ հարուստներ, աղքատներին պաշտպանեցէք պահեցէք,
Տխուր, տրտում անձանց սրտեր՝ սփոխեցէք շահեցէք.
Ո՞վ փոքրներ, դուք ծերերին՝ հնազանդուեցէք նայեցէք,
Այնպէս արէք ձեր գարունը՝ գլխներիդ ձեռ չգայ:

Ո՞վ մարդասէր Տէր Աստուած իմ, միայն Բեղի յուսած եմ,
Փութան փրկել ինձ փորձանքից, ես շատ տարակուսած եմ,
Ղեռնդս իւղածաղկի պէս՝ դաշտում մենակ բուսած եմ,
Այրվում եմ վառ արևի տակ, վրէս մէկ ստուէր չկայ:

ԱՆԳՈՒԹ ԱՂՋԻԿ.

Անգութ աղջիկ, անաստուած,
Ինձի ո՞ր թողիր դնացիր.
Սիրտս հոգս ու ցաւով լցուած,
Հարևր, բիւր թողիր դնացիր:
Զիգարս սրով ծակեցիր,
Սրտիս մէջը կրակեցիր.
Բերանս խաղառ փակեցիր,
Լեզուս լուռ թողիր դնացիր:

Մինչև ծաղկեցիր ծլեցիր,
Սիրտ ու ջիգարս հալեցիր.
Ուրախութիւնս խլեցիր,
Ինձ տխուր թողիր դնացիր:

Դու էիր լոյսն իմ աչաց,
Նոր ծլած ծաղկած, կանաչած.
Ձեռքերս ծոցումս խաչած,
Վիզս ծուռ թողիր դնացիր:

Աչքս միշտ քո ճանապարհին,
Կուլայ արտասուք ու արին.
Ղեռնդի պէս խեղճ օտարին,
Տուիր սուր՝ թողիր դնացիր:

* * *

Զողով սրտով սիրած եարս,
Չտունն ինձ՝ չհաս արին.
Դանակով սիրտ ու ջիգարս,
Կտրատեցին մաս-մաս արին:
Թշնամիք շուրջս պատեցին,
Ինձ իմ սիրածից դատեցին.
Անխիղճ անօրէն դատեցին,
Այսպէս մեծ պատուհաս արին:
Հոտուէտ վարդս քաղեցին,
Օտարի վերայ ծախեցին.
Սիրտ ու ջիգարս դադեցին,
Ինձի այսպէս փսաս արին:

Հասէք Ղևոնդի հարային,
Մի նայէք փողին փարային,
Աղատեցէք ձեր ծառային,
Սպանեցին, անմաս արին:

* * *

տար երկիր ման գալով՝ իմ գրքոյն գրեցի,
Բայց շատերը չիմացան՝ ունեցած հանդամանքս,
Շատ էլ նեղ օրեր տեսայ, և ոմանց էլ խնդրեցի,
Եւ ոչ ով էլ չլսեց՝ խնդիրք ու աղաչանքս:

Երկար կեանքս կարճանալով՝ քանի գնաց քչացաւ,
Օտարութեամբ սիրտս հալուեց, անձս մաշուեց փչացաւ,
Օրէց օր դարդս շատացաւ, ցաւերս չվերջացաւ,
Ամեն գեղ գործ գրի վերքիս, բայց իզուր անցաւ ջանքս:

Կեանքս ան ու վախով գնաց՝ տարիներով անցաւ,
Կարճ կեանքիս մէջ երբէք չեղայ անդարդ ու անցաւ,
Յաւն ինձի միշտ չարչարեց հողւով ու անձաւ,
Բայց ոչով էլ չնկատեց իմ քաշած չարչարանքս:

Հաղար իննը հարիւր թուին՝ փոխուեց իմ գրութիւնս,
էլ տանելու հալ չունեցայ, հատաւ համբերութիւնս,
Այս թուիցն սկսեցի՝ դրել իմ գրութիւնս,
Երեք ամիս շարունակ, այդ եղաւ աշխատանքս:

Մինչև երեք ամիս տեւեց ցաւս ու նեղութիւնս,
Լաւ է որ չքայքայուեց և չքանդուեց իմ տունս,
Մէկ սրտակից ոմն չեղաւ՝ գայ հարցնէ անունս,
Հանդիպողն էլ՝ յետ էր քաշվում, տեսներով կերպարանքս:

Չհանդիպեց մի լաւ բնկեր, և ոչ էլ եղբայր ինձի,
Մուսայան քոյր ու եղբայր, ծնողք հայր ու մայր ինձի,
Յաւն ուժս պակսեցրեց, ձգեց դէպի վայր ինձի,
Քանի գնաց աւելացաւ, զօրացաւ տառապանքս:

Յաւն շուտով յաղթեց ինձի և վայր ձգեց անկողին,
Պատրաստ կացած կսպասէի, մեռնիլ զօհուիլ սև հողին,
Յանկարծ մի խորն հառաչելով յիշեցի ստեղծողին,
Նա ուղարկեց ցաւիս ճարը, լսեց իմ հառաչանքս:

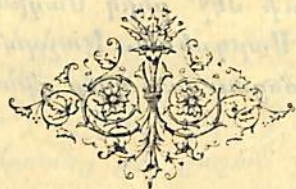
Մարդու մէկն այցելեց ինձ, գրութիւնս հարցրեց,
Խղճաց վրաս, մտաեցաւ ինձ, և օգնութիւն հասցրեց,
Մեռած սրտիս տխրութիւնը՝ ուրախութեան դարձրեց,
Վերցրեց անթիւ ցաւերս, նեղութիւն ու տանջանքս:

Նա ինձի քաջ յայտնի է, բարի մարդկանցից մէկն էր,
Սիրտ տալով ինձ, իմ գալիքն՝ կը խօսէր ու կը մեկնէր,
Չեռքին ունէր ցաւիս գեղը՝ իմ վերքերիս կը մեկնէր,
Բժշկուելով նրա ձեռքից՝ ստացայ դեղարանքս:

Անունս Ղևոնդ է իմ, Դալաքօղլիանց ցեղէն եմ,
Շամախույ գաւառի մէջ՝ բնիկ Սաղիան գեղէն եմ,
Արթիւն-Իւղբաշի Սարգսեան, Խաչպանեանցի տղէն եմ,
Օտար երկրում անցաւ օրս, զուր գնաց ամբողջ կեանքս:

Գնահատելով իմ փոքրիկ գրքիկի, քո երգերն տարածիր,
 Իմ ախուր ու արտու՛մ սրտիս՝ խոր վերքերն փարատիր։—

2013

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ
ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ
1907

